

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 7/2015

ISSN 1731-030X

W numerze:

Justyna Sadowska

Tytuły wykonawcze powstające w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych (część II)

Joanna Studzińska

Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne (część II)

CURRENTA

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Czasopismo naukowe komorników sądowych
Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. nadzw. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Zenon Knypl

Dr Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczyk

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocho

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2015

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, 58 550 38 76, faks: 58 550 38 75 w. 26

www.przeglad.currenda.pl

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7 **Tytuły wykonawcze powstające w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych (część II)**
Writs of Execution which Arise in Proceeding Conducted by Committee for Adjudication of Medical Events (Part 2)
Justyna Sadowska, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego, aplikantka notarialna w Izbie Notarialnej w Łodzi
- 21 **Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne (część II)**
A Trainee Bailiff's Powers – Practical Issues (Part II)
dr Joanna Studzińska, adiunkt w Katedrze Postępowania Cywilnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II

GLOS Y

- 43 **Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 245/13, niepubl. (Legalis nr 1163131, LEX nr 1537292)**
A Gloss to the Supreme Court Judgment of 11 July 2014 r., III CSK 245/13 (Legalis no 1163131, LEX no 1537292)
Andrzej Olaś, doktorant w Zakładzie Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

RECENZJE

- 55 **Recenzja monografii dr. Zenona Knypla *Eksmisja a prawa człowieka*, Currenda 2015**
A Review of the Monography "Eviction and Human Rights" by Dr Zenon Knypl, Currenda 2015
dr Grzegorz Sikorski, adwokat

SPRAWOZDANIA

61

**Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji
Naukowo-Szkoleniowej dla Komorników Sądowych**

Report on the National Research
and Training Conference for Court Bailiffs

*Kornelia Ksieniewicz, prawnik w Kancelarii Komornika
Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Mokotowa*

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 249 zł brutto

EGZEKUCJA SĄDOWA W PRAWIE POLSKIM

POD KIERUNKIEM
ZBIGNIEWA SZCZURKA

II WYDANIE
2015

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

186,75 zł brutto

25% rabatu
i wysyłka gratis!

 CURRENDA

Oddajemy do rąk
Czytelników jedyne
na rynku wydawniczym
opracowanie systemowe
dotyczące polskiego
prawa egzekucyjnego
w zakresie egzekucji
sądowej.

Stan prawny
na dzień 1 maja 2015 r.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Tytuły wykonawcze powstające
w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw
orzekania o zdarzeniach medycznych (część 2)**

Autorka w artykule kontynuuje omawianie problematyki tytułów wykonawczych powstających w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych. W pierwszej kolejności została omówiona maksymalna wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia, jaka może zostać w nich wskazana. Następnie autorka przedstawia zagadnienia dotyczące oznaczenia stron w tychże tytułach wykonawczych, tj. podmiotu uprawnionego (wierzyciela) oraz zobowiązanego (dłużnika) do świadczenia, oraz powstające na tym tle problemy szczegółowe. Dalsze rozważania dotyczą przejścia na inną osobę uprawnienia albo obowiązku po powstaniu opisywanych tytułów wykonawczych. Na koniec przedstawiony został charakter prawny analizowanych tytułów wykonawczych.

SUMMARY **Writs of Execution which Arise
in Proceeding Conducted by Committee
for Adjudication of Medical Events (Part 2)**

The author continues the elaboration of issues of writs of execution which arise in proceedings conducted by the Committee for the Adjudication of Medical Events. First of all, the author comments on the maximum amount of compensation and amends which could be indicated in such writs of execution. Secondly, the author presents issues concerning the designated creditor and debtor (the parties in such writs of execution) and problems which arise connected to this. Moreover, the author considers the powers and responsibilities which devolve to another person following the described writs of execution. Finally, the legal nature of such writs of execution is analyzed.

Tytuły wykonawcze powstające w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych (część II)

1. Wysokość odszkodowania lub zadośćuczynienia

Jak już zaznaczono, w obydwu omawianych tytułach wykonawczych powinna zostać określona wysokość świadczenia należnego wierzycielowi. Maksymalna wysokość świadczenia (odszkodowania i zadośćuczynienia) z tytułu jednego zdarzenia medycznego w odniesieniu do jednego pacjenta w przypadku:

1. zakażenia, uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia pacjenta – wynosi 100 000 zł,
2. śmierci pacjenta – wynosi 300 000 zł (art. 67k ust. 7 u.p.p.).

Przepis art. 67k ust. 2 u.p.p. zawiera delegację dla ministra właściwego do spraw zdrowia do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowego zakresu i warunków ustalania wysokości odszkodowania i zadośćuczynienia. Minister Zdrowia w wykonaniu wskazanego upoważnienia

wydał w dniu 27 czerwca 2013 r. rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu oraz warunków ustalania wysokości świadczenia w przypadku zdarzenia medycznego¹. Wysokość świadczeń podlegających określeniu w tytule wykonawczym w związku z orzeczeniem o zdarzeniu medycznym powinna być więc ustalana na podstawie tego rozporządzenia. Podmiot składający propozycję odszkodowania i zadośćuczynienia, tj. co do zasady ubezpieczyciel, a w wypadkach określonych w art. 67k ust. 10 u.p.p. podmiot leczniczy prowadzący szpital, zobowiązany jest, ustalając propozycję wysokości należnego świadczenia, przestrzegać wskazanego wyżej rozporządzenia². Także wojewódzka komisja, wystawiając zaświadczenie stwierdzające złożenie wniosku o ustalenie zdarzenia medycznego, wysokość odszkodowania lub zadośćuczynienia oraz fakt nieprzedstawienia propozycji, związana jest dyspozycjami powyższego rozporządzenia, powinna zatem określić kwoty świadczeń należnych wnioskodawcy w granicach tam określonych.

Wskazane kwoty mają charakter sum gwarancyjnych i określają górną granicę odpowiedzialności ubezpieczyciela³. Ponadto należy zaznaczyć, że dotyczą one obydwu świadczeń łącznie, tj. odszkodowania i zadośćuczynienia⁴. Pojawiają się więc postulaty *de lege ferenda*, aby wskazane kwoty obliczać oddzielnie dla odszkodowania i zadośćuczynienia oraz aby były one wyższe, z uwagi na brak możliwości dochodzenia renty w postępowaniu przed wojewódzką komisją⁵. Negatywnie ocenia się także brak uprawnień kontrolnych wojewódzkiej komisji w zakresie składanych przez ubezpieczyciela propozycji świadczeń. Zgłaszane są więc postulaty, aby złożona propozycja, zaakceptowana przez wnioskodawcę, podlegała zatwierdzeniu

¹ Dz.U. poz. 750. Akt ten zastąpił rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 lutego 2012 r. w sprawie szczegółowego zakresu oraz warunków ustalania wysokości świadczenia w przypadku zdarzenia medycznego, Dz.U. poz. 207.

² Por. I. Bączek, *Życie po uchwaleniu ustaw: nadszedł czas rozporządzeń*, Rynek Zdrowia 2012, nr 1, s. 24.

³ D. Karkowska, *op. cit.*, s. 504.

⁴ M. Serwach, *Odpowiedzialność za zdarzenia medyczne według nowego prawa – pytania i odpowiedzi*, Medycyna Praktyczna 2011, nr 9, s. 122.

⁵ E. Kowalewski, M. Śliwka, M. Wałachowska, *op. cit.*, s. 30.

przez wojewódzką komisję⁶. Występuje bowiem niebezpieczeństwo zaniżania składanych propozycji, a ustawodawca nie przewidział żadnych sankcji za zaniżenie należnego świadczenia⁷.

Jeżeli górna granica wysokości świadczeń zostanie określona w danym tytule wykonawczym powyżej granic kwot określonych w ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta i we wskazanym wyżej rozporządzeniu Ministra Zdrowia, komornik sądowy nie może badać tej kwestii, lecz powinien egzekwować świadczenie zgodnie z treścią tytułu wykonawczego, ze względu na dyspozycję art. 804 k.p.c., który stanowi, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym.

2. Oznaczenie stron

A. Uwagi wstępne

Problematyka oznaczenia stron przedstawia się jednakowo w stosunku do obydwu omawianych tytułów wykonawczych, a zatem zostanie przedstawiona łącznie. Oznaczenie w tytułach wykonawczych podmiotów uprawnionego (wierzyciela) i zobowiązanego (dłużnika) do świadczenia powinno być w zasadzie zgodne z ich oznaczeniem we wniosku wszczynającym postępowanie przed wojewódzką komisją. Błędy w oznaczeniu stron postępowania we wskazanym wniosku i ewentualne wątpliwości w tych kwestiach mogą być usunięte przez oświadczenia stron złożone w toku postępowania rozpoznawczego przed wojewódzką komisją. Natomiast zmiana podmiotu postępowania, która nastąpiła przed wydaniem tytułu wykonawczego, powinna być uwidocznioma w jego treści, aby tytuł ten był aktualny w momencie jego wydania. Jeżeli zaś w toku postępowania uprawnienie lub obowiązek przejdzie na inną osobę, a nie nastąpi zmiana podmiotu postępowania,

⁶ M. Śliwka, *Wybrane czynniki determinujące działalność wojewódzkich komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych*, Prawo i Medycyna 2012, nr 3/4, s. 13, 15.

⁷ A. Przybycień, P. Szewczyk, *op. cit.*, s. XIII.

w tytule wykonawczym powinny zostać oznaczone dotychczasowe strony postępowania, a przejście uprawnienia lub obowiązku podlega wykazaniu w postępowaniu klauzulowym (art. 788 k.p.c.).

B. Wierzyciel

Wierzycielem podlegającym oznaczeniu w tytule wykonawczym jest zawsze podmiot składający wniosek o ustalenie zdarzenia medycznego, a zatem pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy⁸ albo spadkobiercy zmarłego pacjenta (art. 67b ust. 1 u.p.p.). W związku z powyższym stwierdzić należy, że pacjentem jest zawsze osoba fizyczna. Osoba fizyczna powinna zostać oznaczona w tytule wykonawczym, tak samo jak we wniosku wszczynającym postępowanie przed wojewódzką komisją, a zatem przede wszystkim przez podanie imienia i nazwiska, a także numeru PESEL, jeżeli go posiada (art. 67d ust. 1 pkt 1 u.p.p.).

Należy uznać, że w danym postępowaniu przed wojewódzką komisją roszczenia może dochodzić tylko jeden pacjent. Niedopuszczalne jest zaś współuczestnictwo w sporze, choćby jednym czynem wyrządzono szkodę kilku osobom, np. matce i dziecku przy porodzie. Przepis art. 67o u.p.p. odsyłający do odpowiedniego stosowania enumeratywnie wskazanych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego nie wymienia bowiem przepisów regulujących współuczestnictwo w sporze (art. 72–74 k.p.c.). Nie powstają zatem szczególne problemy ze sformułowaniem w tym zakresie tytułu wykonawczego w postaci zaświadczenia wojewódzkiej komisji albo propozycji świadczeń.

Przepis art. 67b ust. 1 pkt 1 u.p.p. został sformułowany w sposób nasuwający przypuszczenie, że przedstawiciel ustawowy składa wniosek o ustalenie zdarzenia medycznego we własnym imieniu i na własną rzecz, a zatem

⁸ Kontrowersyjne zagadnienie charakteru udziału przedstawiciela ustawowego w postępowaniu przed wojewódzką komisją zostanie wyjaśnione w dalszych uwagach.

w taki sposób, jakby był stroną⁹ postępowania przed wojewódzką komisją. M. Tenenbaum-Kulig wskazuje, że w oparciu o dyrektywy wykładni językowej art. 67b ust. 1 pkt 1 u.p.p., który stanowi, że pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy „mogą wystąpić z wnioskiem”, przyjąć należy, iż w odniesieniu do pacjentów posiadających ograniczoną zdolność do czynności prawnych lub pozbawionych tej zdolności legitymowanym czynnie do złożenia wniosku o ustalenie zdarzenia medycznego będzie zarówno pacjent, jak i jego przedstawiciel ustawowy. Jednakże tylko jeden z nich będzie mógł wystąpić z wnioskiem o ustalenie zdarzenia medycznego¹⁰. Stanowisko to nie zasługuje na aprobatę, ponieważ w razie jego przyjęcia przedstawiciel ustawowy mógłby żądać odszkodowania lub zadośćuczynienia na swoją rzecz, mimo że poszkodowanym jest jego podopieczny. Pacjent zaś pozbawiony zdolności procesowej nie mógłby podejmować czynności procesowych w postępowaniu przed wojewódzką komisją, a co więcej, wobec braku zdolności procesowej nie mógłby skutecznie złożyć wniosku. Wydaje się zatem, że dla poszkodowanego pacjenta należałoby ustanowić kuratora tylko w celu umożliwienia mu dokonywania czynności procesowych, mimo posiadania przez niego przedstawiciela ustawowego. W konsekwencji powyższych uwag należy uznać, że przedstawicielowi ustawowemu nie przysługuje legitymacja procesowa, a zatem uprawnienie do wystąpienia w charakterze strony postępowania przed wojewódzką komisją i żądania odszkodowania lub zadośćuczynienia na swoją rzecz, mimo że, jak zaznaczono, sformułowanie użyte w art. 67b ust. 1 pkt 1 u.p.p. może *prima facie* nasuwać taki wniosek. Przedstawiciel ustawowy jest reprezentantem¹¹ stro-

⁹ W związku z rozróżnieniem strony w znaczeniu procesowym i strony w znaczeniu materialnym należy zaznaczyć, że legitymacja procesowa (w ujęciu jednolitym) oznacza uprawnienie do wystąpienia w danym procesie jako strona w znaczeniu procesowym (W. Broniewicz, *Pojęcie legitymacji procesowej* [w:] *Studia z procesu cywilnego*, pod red. K. Korzana, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego” nr 729, Katowice 1986, s. 88–89).

¹⁰ Por. M. Tenenbaum-Kulig, *Mechanizm pozasądowego uzyskiwania odszkodowania lub zadośćuczynienia w ujęciu projektu nowelizacji ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*, *Prawo i Medycyna* 2010, nr 4, s. 46–47.

¹¹ Zasadne wydaje się przyjęcie, że słowo „reprezentacja” oznacza tutaj działanie za uczestnika postępowania niemającego zdolności procesowej jego przedstawiciela ustawowego (por. na tle znaczenia pojęcia „reprezentacja” w Kodeksie postępowania

ny na ogólnych zasadach tak samo jak w każdym innym wypadku występowania w postępowaniu cywilnym. Zasadne wydaje się zatem przyjęcie stanowiska, że w art. 67b ust. 1 pkt 1 u.p.p. dopuszczono się błędu ustawowego, zbędnie zamieszczając tam wzmiankę o przedstawicielu ustawowym. Przedstawiciel ustawowy zawsze bowiem powinien działać za stronę postępowania, która nie ma zdolności procesowej (por. art. 66 k.p.c.). Nie ma przy tym w zasadzie innej możliwości uregulowania tego zagadnienia, nie można bowiem przyjąć, że np. noworodek będzie samodzielnie dokonywał czynności postępowania, w tym także, iż złoży wniosek wszczynający postępowanie. Wystarczyło zatem zawrzeć w art. 67o u.p.p. odesłanie do art. 66 k.p.c. Z uwagi zaś na brak takiego odesłania należy przyjąć zastosowanie art. 66 k.p.c. przez analogię wobec stwierdzenia w tym zakresie luki w prawie – w regulacjach postępowania przed wojewódzką komisją.

W konsekwencji powyższych uwag należy przyjąć, że w tytule wykonawczym nie podlega wskazaniu jako wierzyciel przedstawiciel ustawowy występujący z wnioskiem o ustalenie zdarzenia medycznego, lecz jego podopieczny. Natomiast tenże przedstawiciel ustawowy będzie oznaczony w tytule wykonawczym tylko jako osoba uprawniona do odbioru świadczenia w jego imieniu – podobnie jak w wyroku zasądzającym alimenty na rzecz małoletniego.

Wątpliwości co do oznaczenia wierzyciela w analizowanych tytułach wykonawczych powstają także, jeżeli wniosek o ustalenie zdarzenia medycznego złożyli spadkobiercy zmarłego pacjenta (art. 67b ust. 1 pkt 2 u.p.p.). Spadkobiercą może być bowiem nie tylko osoba fizyczna, lecz także każdy podmiot prawa, a zatem również osoba prawna i tzw. ułomna osoba prawna (art. 33¹ k.c.). Ponadto spadkobierców może być kilku, co nasuwa kolejne wątpliwości.

Jeżeli spadkobierca jest osobą fizyczną, powinien zostać oznaczony w zaświadczeniu wojewódzkiej komisji tak samo jak pacjent, a zatem przede wszystkim przez podanie imienia i nazwiska, a także numeru PESEL, jeżeli

cywilnego. W. Broniewicz, *Reprezentacja według kodeksu postępowania cywilnego*, Nowe Prawo 1966, nr 7/8, s. 868).

go posiada (art. 67d ust. 1 pkt 1 u.p.p.). Jeżeli natomiast spadkobiercą jest podmiot prawa inny niż osoba fizyczna, powinien zostać oznaczony tak samo, jakby był oznaczony w pozwie i wyroku, w sytuacji gdy jest stroną procesu (por. art. 126 § 1 i 2 k.p.c.).

Jeżeli spadkobierców jest kilku, powstaje wątpliwość, czy w analizowanych tytułach wykonawczych powinien zostać określony sposób, w jaki ma przypadać dla nich kwota odszkodowania i zadośćuczynienia. Z treści art. 67k ust. 4 u.p.p. wynika, że kwota ta nie jest zasądzana przez wojewódzką komisję w sposób przyjęty w wyrokach sądowych. Wskazany przepis nakazuje bowiem komisji wymienić jedynie kwotę (tj. wysokość odszkodowania i zadośćuczynienia) jako samodzielny element zaświadczenia. Wydaje się zatem, że odmiennie niż w wyroku sądowym kwota ta nie jest powiązana w jedno zdanie ze stronami¹². Przyjęcie jednak stanowiska, że wojewódzka komisja nie określa sposobu, w jaki kwota świadczeń przypada uprawnionym, oznaczałoby obciążenie komornika sądowego wykonującego tytuł wykonawczy w postaci omawianego zaświadczenia ustalaniem, w jaki sposób kwota wskazana w tym zaświadczeniu przypadnie poszczególnym wierzycielom. Komornik nie może jednak o tym decydować. Brak określenia w tytule wykonawczym sposobu, w jaki kwota przypada kilku wierzycielom, będzie uzasadniać wystąpienie o dokonanie wykładni zaświadczenia, mimo że art. 67o u.p.p. nie wymienia przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących dopuszczalność wykładni wyroku w procesie cywilnym (art. 352 k.p.c.)¹³. Należy zatem przyjąć, że wojewódzka komisja powinna określić w zaświadczeniu, w jaki sposób dana kwota ma przypaść

¹² Odpowiednie rozstrzygnięcie w wyroku sądu brzmiałoby: „zasądza od XY spółka akcyjna w Z na rzecz Jana Kowalskiego kwotę sto tysięcy złotych płatną w następnym dniu po uprawomocnieniu się wyroku wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności”.

¹³ Wydaje się dopuszczalne stosowanie przez analogię przepisów Kodeksu postępowania cywilnego niewymienionych w art. 67o u.p.p. do postępowania przed wojewódzką komisją w razie stwierdzenia luk w prawie. Jednakże co do zasady będzie to budziło wątpliwości i rozbieżności w rozwiązywaniu poszczególnych problemów w praktyce. Wiele zagadnień powinno zatem być uregulowanych *expressis verbis* w przepisach ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta albo przez odesłanie do Kodeksu postępowania cywilnego.

kilku uprawnionym do jej otrzymania. Wydaje się przy tym, że kwota ta powinna być przyznana każdemu spadkobiercy stosownie do odziedziczonej części spadku. Świadczenie pieniężne ma bowiem zawsze charakter podzielny (por. art. 379 § 2 k.c.). Jeżeli zaś jest kilku dłużników albo kilku wierzycieli, a świadczenie jest podzielne, zarówno dług, jak i wierzytelność dzielą się na tyle niezależnych od siebie części, ilu jest dłużników albo wierzycieli (por. art. 379 § 1 zd. 1 k.c.)¹⁴.

W konsekwencji, mimo że w postępowaniu przed wojewódzką komisją spadkobiercy powinni wyznaczyć spośród siebie pełnomocnika do reprezentowania pozostałych w przypadku złożenia wniosku przez co najmniej jednego z nich (art. 67d ust. 1 pkt 4 i art. 67d ust. 2 pkt 3 u.p.p.), nie ma to wpływu na oznaczenie ich w zaświadczeniu stanowiącym tytuł wykonawczy. W zaświadczeniu tym powinni być bowiem wymienieni wszyscy spadkobiercy, z oznaczeniem kwot przypadających dla każdego z nich. To samo dotyczy propozycji odszkodowania i zadośćuczynienia stanowiącej tytuł wykonawczy. Ubezpieczyciel, formułując propozycję świadczeń, powinien wymienić każdego spadkobiercę z osobna i wskazać kwotę przypadającą dla niego.

Należy uznać, że to obligatoryjne dla spadkobierców pełnomocnictwo w postępowaniu rozpoznawczym nie ma charakteru obligatoryjnego w postępowaniu egzekucyjnym. Przepisy u.p.p. w ogóle nie regulują problematyki postępowania egzekucyjnego i art. 67o u.p.p. nie odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących postępowanie egzekucyjne. Spadkobierca, który uzyskał tytuł wykonawczy w postępowaniu przed wojewódzką komisją, może zatem być reprezentowany przez pełnomocnika w postępowaniu egzekucyjnym na zasadach ogólnych¹⁵.

W związku z powyższym powstaje jednak pytanie, czy pełnomocnictwo udzielone przez spadkobierców w postępowaniu przed komisją „rozciga się” na postępowanie egzekucyjne, a zatem czy pełnomocnik ustanowiony przez

¹⁴ Szerzej na temat wspólności majątku spadkowego i dochodzenia wierzytelności spadkowych: M. Kłós (*Wspólność majątku spadkowego*, Warszawa 2004, s. 57–65) i J.S. Piąkowski (*Prawo spadkowe. Zarys wykładu*, Warszawa 2011, s. 189–192).

¹⁵ Por. Z. Szczurek [w:] *Egzekucja sądowa w Polsce*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2007, s. 120–121; A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 122–123.

spadkobierców w postępowaniu przed wojewódzką komisją może reprezentować ich także w postępowaniu egzekucyjnym. Wydaje się, że na powyższe pytanie należy odpowiedzieć przecząco, powołując się na wskazany wyżej brak uregulowania postępowania egzekucyjnego w przepisach ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz brak odesłania do stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących to postępowanie. Przepis art. 67d ust. 2 pkt 3 u.p.p. nie stanowi wprost o tym, że pełnomocnictwo udzielone w postępowaniu przed wojewódzką komisją rozciąga się na postępowanie egzekucyjne i nie wydaje się zasadne dokonywanie w tym przedmiocie wykładni rozszerzającej. Jednakże strony postępowania przed wojewódzką komisją mogą upoważnić pełnomocnika ustanowionego w postępowaniu rozpoznawczym przed wojewódzką komisją do reprezentowania ich także w postępowaniu egzekucyjnym. Należy jednak mieć na uwadze, że nie ma w tym zakresie żadnego automatyzmu, tzn. pełnomocnictwo udzielone w postępowaniu przed wojewódzką komisją nie rozciąga się automatycznie na postępowanie egzekucyjne. Jedynie mocodawcy mogą tak postanowić, co powinno wyraźnie wynikać z treści pełnomocnictwa.

C. Dłużnik

Dłużnikiem podlegającym oznaczeniu w tytule wykonawczym jest co do zasady ubezpieczyciel. Wyjątkowo zaś dłużnikiem takim będzie podmiot leczniczy prowadzący szpital. Może to mieć miejsce w przypadku wyczerpania sumy ubezpieczenia w odniesieniu do wszystkich zdarzeń medycznych w szpitalu, których skutki są objęte umową ubezpieczenia lub niezawarcia tej umowy przez podmiot leczniczy prowadzący szpital oraz w przypadku wypłaty świadczeń z tytułu zdarzeń medycznych na podstawie art. 25 ust. 1e pkt 1 u.d.l.¹⁶ (art. 67k ust. 10 u.p.p.), czyli zawarcia umowy ubezpieczenia z zastosowaniem tzw. zagregowanej franszyzy integralnej (art. 67k ust. 10 pkt 1 i 2 u.p.p.).

¹⁶ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 217 ze zm.

Kwestia oznaczenia dłużnika w tytule wykonawczym nie powoduje szczególnych problemów. Ubezpieczyciel zawsze będzie osobą prawną (art. 5 u.d.z.u.¹⁷), natomiast podmiot leczniczy prowadzący szpital może być osobą fizyczną albo innym podmiotem prawa (art. 4 ust. 1 u.d.l.). O sposobie oznaczenia tego rodzaju podmiotów była mowa przy omawianiu problematyki oznaczenia wierzyciela.

3. Przejście obowiązku albo uprawnienia na inny podmiot

Jak zaznaczono, omawiane w niniejszym opracowaniu dokumenty powstałe w postępowaniu przed wojewódzką komisją są tytułami wykonawczymi z mocy wyraźnych przepisów prawa, a zatem dla uzyskania tego statusu nie wymagają nadania klauzuli wykonalności. Jednakże klauzula wykonalności będzie potrzebna, jeżeli po powstaniu tytułu uprawnienie albo obowiązek przeszedł na inną osobę (art. 788 k.p.c.).

Najczęstszym przykładem przejścia uprawnienia na inną osobę będzie zbycie wierzytelności albo śmierć wierzyciela¹⁸. Natomiast przykładem przejścia obowiązku może być połączenie albo podział ubezpieczyciela albo przejęcie jednego ubezpieczyciela przez innego¹⁹.

Warto wskazać, że okoliczności, o których mowa w art. 67k ust. 10 u.p.p., a zatem odpowiedzialność podmiotu leczniczego prowadzącego szpital, mogą powstać zarówno przed wydaniem zaświadczenia przez wojewódzką komisję, jak i po jego wydaniu. Odpowiedzialność podmiotu leczniczego po wydaniu zaświadczenia może powstać, jeżeli podmiot ten nie zawarł kolejnej umowy ubezpieczenia od następstw zdarzeń medycznych określonej w art. 25 ust. 1 pkt 2 u.d.l., a okres ubezpieczenia z poprzedniej umowy zakończył się tuż po wydaniu tego zaświadczenia.

¹⁷ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 950 ze zm.

¹⁸ Por. A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 787; *idem*, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 195–197; M. Uliasz, *Sprawy o nadanie klauzuli...*, *op. cit.*, s. 183, 184; W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *op. cit.*, s. 440, 441.

¹⁹ Por. A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 195–196; *idem* [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 787; W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *op. cit.*, s. 440, 441.

Jeżeli odpowiedzialność podmiotu leczniczego prowadzącego szpital powstanie przed wydaniem zaświadczenia, o którym mowa w art. 67k ust. 4 u.p.p., wojewódzka komisja powinna wydać takie zaświadczenie, wskazując jako dłużnika ten podmiot leczniczy. Jeżeli zaś odpowiedzialność tego podmiotu powstanie po wydaniu zaświadczenia, wówczas wierzyciel powinien wystąpić do sądu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko ubezpieczycielowi klauzuli wykonalności przeciwko podmiotowi leczniczemu prowadzącemu szpital w trybie art. 788 k.p.c.²⁰ Przy tym wierzyciel będzie musiał wykazać dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, że odpowiedzialność podmiotu leczniczego prowadzącego szpital powstała po wydaniu zaświadczenia (por. art. 788 k.p.c. w zw. z art. 67k ust. 4 u.p.p.).

Zauważyć należy, że odpowiedzialność podmiotu leczniczego może powstać także po powstaniu tytułu wykonawczego w postaci propozycji odszkodowania lub zadośćuczynienia przedstawionej przez ubezpieczyciela. Wówczas, podobnie jak w przypadku powstania odpowiedzialności podmiotu leczniczego po wydaniu zaświadczenia wojewódzkiej komisji, wierzyciel powinien wystąpić do sądu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko ubezpieczycielowi klauzuli wykonalności przeciwko podmiotowi leczniczemu prowadzącemu szpital w trybie art. 788 k.p.c.

Wykazanie przejścia uprawnienia albo obowiązku na inną osobę niż wymieniona w tytule wykonawczym dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym jest konieczne także we wszystkich innych wypadkach wystąpienia o nadanie klauzuli wykonalności na podstawie art. 788 k.p.c. Mamy wówczas do czynienia z tzw. klauzulą wykonalności o charakterze konstytutywnym, tj. nadawaną na rzecz lub przeciwko innym osobom niż osoby wskazane w treści tytułu egzekucyjnego. Nadanie takiej klauzuli jest uzależnione od zbadania zdarzeń, które warunkują rozszerzenie lub zawężenie granic podmiotowych lub przedmiotowych obowiązku świadczenia²¹.

²⁰ Por. A. Marciniak, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 196.

²¹ M. Uliasz, *Sprawy w postępowaniu klauzulowym...*, *op. cit.*, Warszawa 2013, s. III.

Sądem właściwym do nadania omawianym tytułom wykonawczym klauzuli wykonalności na podstawie art. 788 k.p.c. jest sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli natomiast właściwości tej nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszcząć egzekucję za granicą – sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony (art. 781 § 2 k.p.c.).

4. Charakter prawny analizowanych tytułów wykonawczych

Jak już zaznaczono, tytuł wykonawczy stanowi podstawę egzekucji. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej (por. art. 776 k.p.c.). Tytuł wykonawczy może powstać w sądowym postępowaniu cywilnym lub karnym, a także w trybie niesądowym. W związku z powyższym rozróżniamy tytuły wykonawcze zwykłe i szczególne. Tytułem wykonawczym zwykłym jest tytuł wydany przez sąd w postępowaniu cywilnym albo karnym, składający się z tytułu egzekucyjnego i klauzuli wykonalności. Tytuły wykonawcze nieodpowiadające tym kryteriom są tytułami szczególnymi²².

Tytuły wykonawcze, o których mowa w niniejszym opracowaniu, powstają w ramach wspomnianej na wstępie procedury ugodowo-mediacyjnej przed wojewódzką komisją, czyli w trybie pozasądowym. Na tle powyższych ustaleń należy stwierdzić, że zaświadczenie, o którym mowa w art. 67k ust. 4 u.p.p., wystawione przez wojewódzką komisję, oraz propozycja odszkodowania lub zadośćuczynienia przedstawiona przez ubezpieczyciela stanowią szczególne tytuły wykonawcze. Ponieważ tytuły te są wydawane w sprawie cywilnej²³, podlegają wykonaniu w sądowym postępowaniu egzekucyjnym bez konieczności szczególnego uregulowywania tej kwestii.

²² A. Marciniak [w:] *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 736; *idem*, *Sądowe...*, *op. cit.*, s. 165.

²³ Por. *Wprowadzenie* zamieszczone na początku części pierwszej niniejszego artykułu.

STRESZCZENIE **Uprawnienia aplikanta komorniczego** – **problemy praktyczne (część II)**

Aplikanta komorniczego wielokrotnie upoważnia się do dokonania czynności w sprawie. Skoro art. 30 ust. 2 u.k.s.e. przewiduje możliwość samodzielnego wykonywania przez aplikanta komorniczego konkretnych („określonych”) czynności egzekucyjnych, to komornik nie może upoważnić go do dokonania czynności należących do kategorii czynności postępowania egzekucyjnego, w tym wydania postanowienia o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego. Zasadnicze wątpliwości co do zakresu upoważnienia dotyczą dopuszczalności dokonywania niektórych czynności procesowych, np. wydania postanowienia o kosztach postępowania egzekucyjnego przez aplikanta komorniczego, gdy komornik zleca asesorowi komorniczemu przeprowadzenie egzekucji i dokonanie czynności egzekucyjnych lub gdy upoważnia aplikantów komorniczych do dokonania czynności egzekucyjnych niezbędnych dla prawidłowego postępowania egzekucyjnego. Z tego względu wskazano znaczenie pojęć „czynności egzekucyjne” i „czynności postępowania egzekucyjnego”. Omówiono także, z czym wiąże się wydanie orzeczenia przez komornika oraz jakie są skutki orzeczenia nieistniejącego i sposób jego eliminacji z obrotu.

SUMMARY **A Trainee Bailiff's Powers** – **Practical Issues (Part II)**

A trainee bailiff is frequently granted the authorization to perform acts related to a lawsuit. As Art. 30 Par. 2 of the Law on Court Bailiffs and Enforcement provides for the possibility of a trainee bailiff performing specific (“definite”) enforcement acts independently, a bailiff cannot authorize them to perform acts from the category of enforcement procedure acts, such as issuing a decision on the determination of enforcement proceeding costs. There are substantial doubts about the admissibility of the performance of certain procedural acts, e.g. issuing a decision on enforcement proceeding costs by a trainee bailiff when a bailiff commissions an assistant bailiff to

perform a collection and carry out enforcement acts or when they authorize trainee bailiffs to perform the enforcement acts necessary for proper enforcement proceedings. Therefore, the meanings of the terms “enforcement acts” and “enforcement proceeding acts” are explained in the paper. It also discusses what a decision issued by a bailiff involves, the effects of a non-existent decision and the manner of its elimination from legal transactions.

Uprawnienia aplikanta komorniczego – problemy praktyczne (część II)

I. Wprowadzenie

W art. 33 u.k.s.e.¹ przewidziane zostało uprawnienie komornika do zleceń asesorowi komorniczemu przeprowadzenia egzekucji w sprawach o świadczenie pieniężne oraz w sprawach o zabezpieczenie roszczenia pieniężnego, przy uwzględnieniu określonej wysokości świadczenia i roszczenia, a w innych sprawach (ust. 2) – dokonania określonych czynności, z wyłączeniem wskazanych w punktach 1–6. Z zakresu wskazanych czynności, które komornik może zlecić asesorowi komorniczemu, wynika, że ich wyszczególnienie ma charakter wyczerpujący. W sprawach objętych ust. 1 może on wykonywać wszystkie czynności egzekucyjne, a wyłączenie egzekucji z nieruchomości oraz podjęcia działań wymienionych w ust. 2 dotyczy czynności uznanych przez ustawodawcę za mogące stwarzać trudności z uwagi na skomplikowany charakter lub dużą wartość świadczenia. Nie ma przeszkód do określenia przez komornika węższego zakresu uprawnienia asesora komorniczego. Skoro art. 30 ust. 2 u.k.s.e. przewiduje możliwość samodzielnego wykonywania przez aplikanta komorniczego konkretnych („określonych”) czynności egzekucyjnych, to komornik nie może upoważnić go do dokonania czynności należących do kategorii czynności

¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 790).

postępowania egzekucyjnego, w tym wydania postanowienia o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego. Powoływanie się zatem przez aplikanta komorniczego przy podejmowaniu czynności należącej do zakresu czynności postępowania egzekucyjnego na upoważnienie udzielone mu przez komornika nie może odnieść zamierzonego skutku.

Dla określenia zakresu uprawnień aplikanta komorniczego do dokonywania określonych czynności, do których upoważniony jest asesor komorniczy, i ustalenia, czy są to wszystkie czynności, a jeżeli tak, to czy są to czynności egzekucyjne czy czynności postępowania egzekucyjnego, czy tylko określone czynności zindywidualizowane przez komornika, wskazać należy, czym różnią się czynności egzekucyjne od czynności postępowania egzekucyjnego i jakie są skutki przekroczenia uprawnień w tym zakresie.

2. Czynności egzekucyjne i czynności postępowania egzekucyjnego

Termin „czynność egzekucyjna” jest jednym z podstawowych pojęć sądowego prawa egzekucyjnego, używanym w licznych regulacjach części III Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.), jednakże niejednoznaczny². Czynności egzekucyjne stanowią w pewnym sensie odpowiednik czynności procesowych sądu w postępowaniu rozpoznawczym. Mogą być zatem dokonywane jedynie przez organy egzekucyjne i w formie przewidzianej w przepisach regulujących postępowanie egzekucyjne³. Z kolei K. Piasecki wskazuje na dodatkową cechę czynności egzekucyjnej, a mianowicie: że czynnością egzekucyjną jest każda czynność, która prowadzi do zaspokojenia wierzycieli. Z reguły czynności egzekucyjne mają charakter albo prawny, albo faktyczny. Nie mają one charakteru czynności procesowych, nawet gdy do ich podjęcia właściwy jest sąd⁴. Czynność egze-

² A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 30.

³ D. Zawistowski, *Komentarz do art. 759 k.p.c. [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4, pod red. H. Doleckiego, T. Wiśniewskiego, Warszawa 2011, do art. 730–1088.

⁴ K. Piasecki, *Komentarz do art. 759 k.p.c. [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 3, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2010, s. 36.

kucyjna to każda czynność organu egzekucyjnego podjęta w toczącej się egzekucji i mogąca spowodować skutki prawne dla egzekucji⁵. Czynności egzekucyjne są ściśle powiązane z egzekucją⁶.

Przez czynność egzekucyjną rozumieć należy każdą formalną czynność organu egzekucyjnego, tzn. określoną co do formy, miejsca i czasu jej dokonania, jeśli zmierza do wywołania skutku prawnego określonego w k.p.c. w konkretnej sprawie egzekucyjnej. Powinna ona odpowiadać następującym wymogom:

- musi zostać dokonana przez organy egzekucyjne do tego powołane;
- musi zostać dokonana w formie przewidzianej w przepisach;
- musi zostać podjęta tylko w stosunku do osób podlegających egzekucji sądowej⁷.

Czynnością egzekucyjną jest zatem każde, określone co do formy, treści, miejsca i czasu, działanie powołanego do tego organu egzekucyjnego w stosunku do osób podlegających egzekucji sądowej, podjęte w toczącej się egzekucji na podstawie przyznanych mu uprawnień władczych dla zapewnienia wierzycielowi zaspokojenia⁸. W literaturze przedmiotu często akcentuje się, że czynnikiem wyróżniającym czynności egzekucyjne jest element stosowania przez organ egzekucyjny środków przymusu⁹.

W definicji pojęcia czynności egzekucyjnych istotne są więc co najmniej dwa elementy: podmiotowy (czynność egzekucyjna może być podjęta tylko przez organ egzekucyjny) oraz strukturalny¹⁰ (czynność egzekucyjna jest

⁵ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 1972, s. 75–76.

⁶ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej k.p.c.*, t. I, Warszawa 1994, s. 92.

⁷ R. Kuźnicki, *Zadania komornika*, PES 1998, nr 34, s. 75.

⁸ J. Świeczkowski, *Komentarz do art. 2 u.k.s.e.* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, pod red. J. Świeczkowskiego, Warszawa 2012.

⁹ Tak m.in. K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 230; H. Mądrzak [w:] *Postępowanie cywilne*, pod red. D. Krupy, E. Marszałkowskiej-Krześ, H. Mądrzaka, Warszawa 1997, s. 112; R. Kowalkowski [w:] *Egzekucja sądowa w sprawach cywilnych*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2005, s. 210–211.

¹⁰ Tak S. Cieślak, *Komentarz do art. 759 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Komentarz do art. 730–1088*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2013, s. 122.

elementem właściwego postępowania egzekucyjnego oraz postępowania podziałowego i może być dokonywana tylko w ramach czasowych tych postępowań)¹¹.

Artykuł 2 ust. 2 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji przewiduje, że komornik sądowy czynności egzekucyjnych co do zasady dokonuje osobiście. W zakresie określonym w art. 33 u.k.s.e. czynności egzekucyjne, na podstawie upoważnienia udzielonego przez komornika, mogą być dokonywane także przez asesorów i aplikantów komorniczych.

W egzekucji **oprócz czynności egzekucyjnych podejmuje się również inne, określone mianem czynności postępowania egzekucyjnego**. Są nimi zarówno czynności organów egzekucyjnych, które z różnych powodów nie mogą zostać uznane za czynności egzekucyjne, jak i czynności, które podejmują uczestnicy postępowania egzekucyjnego. Nie wszystkie czynności, które podejmuje organ egzekucyjny, są czynnościami egzekucyjnymi. **Nie są nimi te spośród nich, które nie zmierzają bezpośrednio do osiągnięcia celu egzekucji, tj. przymusowego zaspokojenia wierzyciela, pomimo że podejmowane są w toku egzekucji**. Poza tym nie są nimi czynności organu egzekucyjnego, które podejmuje on wprawdzie w toczącym się postępowaniu egzekucyjnym, ale poza egzekucją. Za czynność egzekucyjną o charakterze faktycznym uznawane jest natomiast ściąganie kosztów, dokonywane wraz z dochodzonym roszczeniem¹².

Wykonywanie czynności egzekucyjnych przez aplikanta komorniczego stanowi wyjątek od obowiązku ich osobistego podejmowania przez komornika. Dlatego udzielone przez komornika upoważnienie powinno ściśle określać zlecone czynności. Wskazanie „określonych czynności egzekucyjnych” oraz zastrzeżenie pisemnej formy upoważnienia oznacza,

¹¹ H. Mądrzak, *Czynności egzekucyjne* [w:] *Postępowanie cywilne*, pod red. D. Krupy, E. Marszałkowskiej-Krześ, H. Mądrzaka, Warszawa 1997, s. 111; na temat czynności egzekucyjnych też: R. Kuźnicki, *Zadania komornika*, PES 1998, nr 34, s. 71 i n.; K. Lubiński, *O problemie dopuszczalności dokonywania czynności sądowego postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych na nośnikach danych albo za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej*, Palestra 2009, nr 9–10, s. 11; A. Marciniak, *W kwestii dopuszczalności złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji sądowej na informatycznych nośnikach danych albo za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej*, PPE 2009, nr 4–5, s. 29 i n..

¹² Uchwała SN z dnia 13.07.2011 r., III CZP 37/11, OSNC 2012/3/32.

że upoważnienie powinno określać czynności, które aplikant może wykonywać. Nie spełnia tych wymagań stwierdzenie, że upoważnienie dotyczy „czynności egzekucyjnych niezbędnych do prawidłowego postępowania egzekucyjnego w niniejszej sprawie”. W ramach zatem spraw określonych w art. 33 ust. 1 i 2 u.k.s.e., zleconych asesorowi, także aplikant nie może być upoważniony do wydania postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucyjnych. Wydanie postanowienia o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego należy do czynności o charakterze orzeczniczym, które może wykonywać jedynie ustawowo upoważniony organ egzekucyjny, i z tych względów nie jest możliwe przekazanie tej kompetencji osobie niebędącej takim organem oraz nie może zastąpić komornika w podjęciu tej czynności aplikant komorniczy. Z art. 770 zd. 3 k.p.c. wynika, że komornik ustala koszty egzekucji postanowieniem, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego, a nie do sądu, stosownie do art. 759 § 1 k.p.c. Nie ma także podstaw do przyjęcia, że samodzielną czynnością aplikanta mogłoby być podpisanie postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji, w którego komparycji wpisany jest komornik jako wydający to postanowienie.

Dopuszczalność wykonywania czynności egzekucyjnych przez aplikanta komorniczego podyktowana była względami szkoleniowymi, praktycznym przyuczaniem się do wykonywania zadań komornika. Stosownie do § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2007 r. w sprawie organizacji i przebiegu aplikacji komorniczej¹³ aplikant komorniczy odbywa u komornika praktykę, której celem jest zapoznanie się z całokształtem czynności należących do zakresu obowiązków komornika, w szczególności przygotowuje projekty dokumentów sporządzanych w poszczególnych sprawach przez komornika sądowego. Przyznanie mu uprawnienia do wykonania samodzielnie określonych czynności stanowi kolejny, zaawansowany etap szkolenia. Aplikant może również wykonywać czynności związane z obsługą kancelarii komorniczej o charakterze technicznym,

¹³ Dz.U. Nr 244, poz. 1804 z późn. zm.

w ramach łączącej go z komornikiem umowy o pracę (art. 36 ust. 2 u.k.s.e.), bez upoważnienia ze strony komornika.

Warto wskazać, że w praktyce często zdarzają się sytuacje, w których terminy „czynność egzekucyjna” i „czynność postępowania egzekucyjnego” używane są zamiennie. Dochodzi zatem do mylenia wspomnianych pojęć i przypisywania im niewłaściwych treści. Potwierdza to stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 16 października 2008 r., w której SN stwierdził, że niedopuszczalne jest dokonywanie przez komornika w czasie zawieszenia postępowania egzekucyjnego czynności egzekucyjnych polegających na przyjmowaniu od poddłużnika należności z zajętych wcześniej wierzytelności i przekazywaniu ich do depozytu sądowego¹⁴.

Uznać natomiast należy, iż wymienione czynności są czynnościami postępowania egzekucyjnego, a nie czynnościami egzekucyjnymi. Ich dokonanie nie łączy się bowiem ze stosowaniem przez organ egzekucyjny przewidzianych prawem środków przymusu. Przymus jest stosowany jedynie przy dokonywaniu czynności poprzedzającej złożenie wyegzekwowanych środków na rachunek depozytowy, chodzi zatem o czynność egzekucyjną – dokonanie zajęcia określonego składnika majątku dłużnika, w wyniku czego środki te zostały wyegzekwowane. Użycie przewidzianych prawem środków przymusu jest charakterystyczne dla egzekucji i dokonywanych w jej toku czynności egzekucyjnych, nie zaś dla innych czynności postępowania egzekucyjnego. Stąd brak stosowania środków przymusu w trakcie dokonywania czynności skutkuje koniecznością uznania danej czynności za czynność postępowania egzekucyjnego, niebędącą jednocześnie czynnością egzekucyjną. Taki też pogląd wyraził SN w innym orzeczeniu – uchwale z dnia 5 grudnia 1986 r.¹⁵, w której badając zamieszczone wśród przepisów o postępowaniu egzekucyjnym regulacje przewidujące złożenie przez komornika sądowego pieniędzy, dokumentów lub rzeczy do depozytu sądowego, doszedł do wniosku, że wiążą się one z innymi przepisami postępowania egzekucyjnego przewidującymi środki przymusu, w wyniku których następuje zaspokojenie wierzyciela zgodnie z treścią tytułu wykonaw-

¹⁴ Uchwała SN z dnia 16.10.2008 r., III CZP 90/08, OSNC 2009/9/123.

¹⁵ Uchwała SN z dnia 5.12.1986 r., III CZP 62/86, OSNC 1987/10/146.

czego. Według odpowiednich uregulowań w k.p.c. składanie przez komornika na rachunek depozytowy Ministra Finansów w postępowaniu egzekucyjnym określonego przedmiotu oraz pozostawianie go w nim wpływa z potrzeb postępowania egzekucyjnego i służy jedynie celowi tego postępowania.

Czynności postępowania egzekucyjnego podejmowane przez organ egzekucyjny można podzielić na dwie grupy. Do pierwszej z nich zalicza się czynności podejmowane w toczącej się egzekucji, a do drugiej – czynności, które organ ten podejmuje poza nią.

Komornik, oprócz czynności egzekucyjnych w sprawach cywilnych, wykonuje inne czynności, przekazane do jego kompetencji na podstawie odrębnych przepisów. Do czynności tych zaliczyć należy w szczególności dokonywane przez komornika zabezpieczenie spadku i sporządzenie spisu inwentarza, na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 października 1991 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczaniu spadku i sporządzaniu spisu inwentarza¹⁶, wprowadzenie syndyka w posiadanie majątku upadłego, dokonywane na podstawie art. 174 p.u.n., oszacowanie nieruchomości na zlecenie urzędu skarbowego¹⁷, prowadzenie przetargu publicznego w celu sprzedaży przedmiotu zastawu rejestrowego¹⁸.

Przepis art. 2 ust. 1 u.k.s.e. zezwala komornikowi podejmować, poza czynnościami egzekucyjnymi, również inne czynności, przekazane mu na podstawie odrębnych przepisów. Poszukiwanie majątku dłużnika, określone w art. 797¹ k.p.c., nie ma jednak takiego charakteru. Regulacja art. 2 ust. 1 u.k.s.e. dotyczy czynności przekazanych komornikowi na podstawie odrębnych przepisów, a art. 797¹ k.p.c. jest umiejscowiony w dziale kodeksu regulującym wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne, więc nie jest odrębnym przepisem, skoro został tam zamieszczony¹⁹.

¹⁶ Dz.U. Nr 92, poz. 411.

¹⁷ Artykuł 190 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.).

¹⁸ Artykuł 24 ustawy z dnia 6 czerwca 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 67, poz. 569 z późn. zm.).

¹⁹ Por. m.in. Z. Szczurek, *Gromadzenie w postępowaniu egzekucyjnym informacji o stanie majątkowym dłużnika*, PPE 2005, nr 10–12, s. 24–25. Odmienny pogląd prezentują R. Kowalkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie*

Poza egzekucją organy egzekucyjne podejmują ponadto czynności postępowania egzekucyjnego, takie jak: wezwanie wierzyciela do uzupełnienia braków formalnych wniosku o wszczęcie egzekucji, zarządzenie zwrotu wniosku, przekazanie sprawy według właściwości innemu organowi uprawnionemu do jej prowadzenia na podstawie przepisów k.p.c.

W egzekucji czynnościami postępowania egzekucyjnego są takie czynności organu egzekucyjnego jak: żądanie złożenia wyjaśnień (art. 761 i 801 k.p.c.), przywołanie przez komornika świadków czynności egzekucyjnej (art. 812 k.p.c.), wydanie pokwitowania przez komornika (art. 815 k.p.c.), zawieszenie i umorzenie postępowania (art. 818–828 k.p.c.). Czynnościami postępowania egzekucyjnego są też czynności, które podejmują uczestnicy postępowania. Ich czynności są niezbędnym elementem tego postępowania i powodują, że to postępowanie się rozpoczyna, rozwija i kończy. Można wśród nich wymienić przykładowo takie czynności jak: złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji, uzupełnienie braków formalnych wniosku, złożenie wyjaśnień (art. 761 i 801 k.p.c.), złożenie wniosku o zawieszenie i umorzenie postępowania, złożenie wniosku o przeprowadzenie opisu i oszacowania nieruchomości (art. 942 k.p.c.), podniesienie przez strony zarzutów w skardze odnośnie do oszacowania ruchomości (art. 853 § 2 k.p.c.).

Czynnościami postępowania egzekucyjnego są też czynności, które podejmują komornik i sąd wówczas, gdy nie występują w roli organu egzekucyjnego. Do tej grupy czynności można zaliczyć wydanie komornikowi przez sąd zarządzeń w trybie art. 759 § 2 k.p.c., nałożenie przez sąd grzywny na biegłego (art. 813 § 2 k.p.c.), odjęcie dłużnikowi zarządu zajętej nieruchomości i powierzenie go innej osobie (art. 931 § 2 k.p.c.), wykonanie przez komornika polecenia sądu w zakresie wykonania kary aresztu (art. 1057 § 1 k.p.c.)²⁰.

W ust. 2 art. 2 u.k.s.e. zaznaczono, że komornik pełni czynności osobiste, z wyjątkiem przypadków określonych w przepisach prawa. Wskazując

zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, pod red. Z. Szczurka, s. 265) oraz M. Biezuński i P. Biezuński (M. Biezuński, P. Biezuński, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 31).

²⁰ Tak R. Kowalkowski, *Encyklopedia egzekucji sądowej*, Sopot 2002, s. 20; Z. Szczurek, *Organy egzekucyjne i ich właściwość* [w:] *Egzekucja sądowa w Polsce*, Sopot 2007, s. 131.

te wyjątki, należy zaznaczyć, iż chodzi o czynności, które na mocy uregulowań zawartych w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji komornik może zlecić asesorowi (art. 33 u.k.s.e.) bądź aplikantowi po upływie roku od dnia rozpoczęcia aplikacji komorniczej (art. 30 ust. 2 u.k.s.e.). Pierwszy zaś człón wspomnianego art. 2 ust. 2 u.k.s.e., który powinno się odczytywać w powiązaniu z unormowaniem zawartym w ust. 1, wskazuje, że czynności egzekucyjne w sprawach cywilnych co do zasady komornik podejmuje osobiście. Odnosnie do czynności postępowania egzekucyjnego ustawa z kolei nie zawiera uregulowania.

Reasumując: w świetle przedstawionych rozważań wydaje się, że o dopuszczalności upoważnienia asesora lub aplikanta komorniczego do dokonania czynności winna decydować **forma podejmowanej czynności**. Gdy ustawodawca zastrzegł dla danej czynności formę postanowienia, jak w przypadku decyzji dotyczącej umorzenia lub zawieszenia postępowania egzekucyjnego czy ukarania grzywną, to bezwzględnie czynności tej komornik dokonuje osobiście²¹. W przypadku zaś czynności postępowania egzekucyjnego, których podjęcie nie wymaga zachowania formy postanowienia, wydaje się, że dopuszczalne jest ich dokonanie przez zatrudnionych na podstawie art. 36 ust. 1 ustawy pracowników obsługujących kancelarię komorniczą. Powinni oni jednak mieć upoważnienie komornika do podejmowania takich działań.

3. Wydanie orzeczenia przez komornika. Skutki orzeczenia nieistniejącego i sposób jego eliminacji z obrotu

W związku z tym, że wśród czynności egzekucyjnych komornika można wyróżnić czynności o charakterze orzekającym, zbadać należy, czy tego rodzaju czynności, z racji daleko idących skutków, mogą być dokonywane przez aplikantów i asesorów komorniczych oraz jakie są skutki przekroczenia zakresu

²¹ Szerzej por. J. Świeczkowski, *Potrzeba stosowania prawidłowej wykładni przepisów zawierających zbliżone pojęcia na przykładzie postępowania egzekucyjnego*, PPE 2004, nr 5–6, s. 101.

upoważnienia go do dokonywania czynności egzekucyjnych w tym zakresie. W ustawie o komornikach sądowych i egzekucji ani w Kodeksie postępowania cywilnego nie znajdujemy regulacji dotyczących wad orzeczeń i innych czynności komorników, co powoduje trudność, w jaki sposób należy usuwać skutki działań wadliwych oraz czy podlegają zaskarżeniu, a jeśli tak, to za pomocą jakich środków lub w jaki inny sposób można je usuwać z obiegu.

Komornik wśród dokonywanych czynności egzekucyjnych wykonuje także czynności decyzyjne wiążące się z wydaniem postanowienia oraz często możliwością zaskarżenia zażaleniem. Czynnością o charakterze decyzyjnym jest wydanie postanowienia o zawieszeniu i umorzeniu postępowania egzekucyjnego (art. 818–819, 824, 825 k.p.c.), ustaleniu kosztów, bezskuteczności egzekucji, ukaraniu grzywną. Wiążą się one z reguły z zakończeniem postępowania i ustaleniem kosztów egzekucji. W wypadkach wskazanych w k.p.c. zaskarżane są zażaleniem wnoszonym do sądu rejonowego, przy którym działa komornik.

Skoro czynności postępowania egzekucyjnego wiążą się z wydaniem postanowienia (o umorzeniu postępowania, o kosztach postępowania egzekucyjnego itd.), istotne jest ustalenie sposobu eliminowania takich orzeczeń z obrotu prawnego.

Nauka przyjmuje podział błędów sądu na błędy postępowania (*errores in procedendo*), wiążące się z naruszeniem przepisów postępowania, i błędy orzekania (*errores in iudicando*), występujące w sferze rozumowania sądu orzekającego przy wydaniu orzeczenia²². Usuwanie uchybień sądu w tym zakresie ma zapobiegać uprawomocnieniu się orzeczenia²³.

Orzeczenie wadliwe to orzeczenie, którego treść lub forma odbiega od ustalonego dla danego stanu faktycznego modelu rozstrzygnięcia²⁴. O orzeczeniu wadliwym i możliwości uruchomienia odpowiednich środków prawnych służących jego naprawieniu możemy mówić zależnie od rodzaju i wagi uchybienia. Niewątpliwie z punktu widzenia praktycznego znaczenia instytucji nie

²² Szerzej por. M. Waligórski, *Proces cywilny – funkcja i struktura*, Warszawa 1947, s. 35 i n. oraz s. 611 i n.; S. Hanausek, *Wady orzeczeń sądowych i ich przyczyny w postępowaniu cywilnym* [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Kamila Stefki*, Warszawa–Wrocław 1967, s. 93 i n.

²³ J. Turek, *Wady orzeczeń w sprawach cywilnych*, M.Prawn. 2006, nr 17, s. 914.

²⁴ S. Hanausek, *op. cit.*, s. 94.

każde odstępstwo od modelowego orzeczenia²⁵ prowadzić będzie do eliminacji czy naprawienia takiego orzeczenia, gdyż nie każda wadliwość orzeczenia oznacza konieczność jego wzruszenia²⁶. W literaturze przedmiotu podejmowane były próby definiowania prawidłowych decyzji prawnych, w związku z czym wyodrębnia się dwa nurty rozważań. Zgodnie z pierwszym, legalnym (prawidłowym) aktem prawnym jest ten, który odpowiada wszystkim wymogom stawianym przez przedmiotowy porządek prawny, zaś zgodnie z drugim kierunkiem rozważań do warunków prawidłowości decyzji prawnej zaliczyć należy jej wydanie z zachowaniem istotnych przepisów prawa²⁷. Niewątpliwie jednak jednym z wymogów konstrukcyjnych czynności decyzyjnych jest wydanie orzeczenia przez kompetentny organ. Nadto podpis złożony zarówno pod orzeczeniem wydanym przez sąd, jak i pod postanowieniem wydanym przez komornika należy do elementów konstrukcyjnych orzeczenia. Łączą się z nim wiarygodność dokumentu i przyjęcie przez podpisującego odpowiedzialności za treść i skutki orzeczenia. Brak podpisu osoby wskazanej jako sporządzająca dokument uniemożliwia uznanie go za dokument urzędowy. Podpisanie sentencji orzeczenia przez cały skład orzekający, a w odniesieniu do postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym także uzasadnienia, jest wymaganiem bezwzględny²⁸. Ma to zastosowanie także do postanowień wydawanych przez komornika jako organ egzekucyjny. Podpisanie postanowienia przez osobę niemającą do tego kompetencji powoduje, że postanowienie takie nie może być ocenione jako orzeczenie

²⁵ Tak należy nazwać rozstrzygnięcie sądowe, które spełnia pewne ściśle określone wymogi formalne, takie jak: zgodność z regułami proceduralnymi, stanowczość czy publiczne ogłoszenie, co ma rangę konstytucyjną (art. 45 ust. 2 zd. 2 Konstytucji RP), oraz oznacza konieczność wypowiedzenia przez przewodniczącego składu sędziowskiego co najmniej sentencji rozstrzygnięcia sądu i wyklucza możliwość obwieszczenia wyroku wyłącznie w innej formie, np. przez plakaty czy też obwieszczenie w środkach masowego przekazu. Pojęciem tym posługuje się także B. Bładowski, *Pisma sądowe w sprawach cywilnych*, Warszawa 2012, s. 7, wskazując, iż wyrok – ze względu na jego funkcję i strukturę w systemie prawa procesowego – jest orzeczeniem merytorycznym o charakterze modelowym (art. 316 i n. k.p.c.).

²⁶ E. Gapska, *Wady orzeczeń sądowych w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, s. 52 i n.

²⁷ *Ibidem*, s. 53.

²⁸ Tak wyrok SN z dnia 18.04.1979 r., III CRN 60/79, niepubl.; uzasadnienie uchwały SN z dnia 7.02.1997 r., III CZP 125/96, OSNC 1997/5/5.

wydane przez właściwy organ i nie ma mocy dokumentu urzędowego. Powołanie się przez podpisującego na upoważnienie udzielone przez osobę uprawnioną nie sanuje braku dotyczącego bezwzględnego wymagania. Komornik nie może powierzyć kompetencji przyznanej mu przez ustawę innej osobie wobec braku upoważnienia w ustawie w tej kwestii.

Wśród przyczyn nieważności orzeczenia w postępowaniu cywilnym art. 379 pkt 4 k.p.c. wskazuje, iż orzeczenie jest nieważne, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa. Jednak aż tak daleko idąca analogia w odpowiednim stosowaniu tej regulacji także do innych organów, w tym komornika, nie znajduje odzwierciedlenia w wykładni językowej wskazanej regulacji, zgodnie z którą nieważność postępowania dotyczy jedynie składu sądu orzekającego sprzecznego z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy. W judykaturze w zakresie orzeczeń wadliwych funkcjonuje również pojęcie orzeczeń nieistniejących. Wśród nich wskazać można te, które nie mają konstytutywnego elementu orzeczenia i stanowią twór pozornej działalności sądu, ale dotknięte są tak daleko idącymi nieprawidłowościami, że nie mogą być uważane za orzeczenia²⁹. Do tej grupy należą także przypadki wydania wyroku przez jedną osobę zamiast składu kolegiального, przez zespół osób nieumocowanych, obejmujący np. woźnego sądowego czy kilku biegłych, **podmioty te w zakresie wydawanego orzeczenia nie reprezentują bowiem władzy państwowej i orzeczenie takie równa się wyrokowi prywatnemu**³⁰. Orzeczenie jest orzeczeniem prawnie nieistniejącym, jeżeli ze względu na jakościowe lub ilościowe właściwości osoby albo zespołu osób sporządzających orzeczenie nie można im przypisać atrybutu organu wykonującego władzę orzeczniczą. Orzeczenie takie jest niezaskarżalne, nie może stać się prawomocne, wykonalne ani skuteczne³¹. Fakt nieistnienia orzeczenia stwierdza sąd w opinii, poglądzie, przy

²⁹ J. Sikora, *Orzeczenia nieistniejące*, Studia Cyw. 1979, t. 29, s. 182 i n.

³⁰ K. Stefko, *Wadliwe akty sądu w postępowaniu cywilnym* [w:] *Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej Kazimierza Przybyłowskiego*, Kraków–Warszawa 1964, s. 332.

³¹ E. Gapska, *op. cit.*, s. 178.

okazji „zajmowania się” takim orzeczeniem m.in. podczas rozpatrywania środka zaskarżenia³².

Jeżeli orzeczenie nie istnieje, nie można w takim wypadku mówić o jego wadach³³. Nie można wnieść środka zaskarżenia ani wyeliminować z obrotu prawnego orzeczenia, które nie zostało w rozumieniu przepisów proceduralnych wydane, gdyż brak orzeczenia wyłącza możliwość jego zaskarżenia w trybie zarówno środków zwykłych, jak i nadzwyczajnych³⁴. Jednakże substrat „orzeczenia” pozostaje i istnieje konieczność jego eliminacji. Dopuszcza się możliwość zaskarżenia takiego orzeczenia, by stwierdzić, że ono w ogóle nie istnieje, i środek zaskarżenia odrzucić, lub wytoczenia osobnego powództwa, ustalającego nieistnienie orzeczenia co do prawa lub stosunku prawnego³⁵. Z praktycznego punktu widzenia niewątpliwie bardziej przydatne wydaje się rozwiązanie pierwsze, ze względu na brak konieczności wytaczania odrębnego powództwa. Stwierdzenie nieistnienia orzeczenia może nastąpić w jakiegokolwiek formie, tj. przy okazji innego postępowania z powołaniem się na zarzut orzeczenia nieistniejącego lub w związku z prowadzeniem postępowania egzekucyjnego, np. w drodze zażalenia.

Nie można jednak zapominać o szczególnym stosunku upoważnienia łączącego aplikanta komorniczego z komornikiem, pozwalającego „zarachować” czynności dokonywane przez aplikanta na poczet działań samego komornika w ramach regulacji art. 36 pkt 3 u.k.s.e. – komornik odpowiada za nie jak za działania własne pod warunkiem, że są to działania związane z postępowaniem egzekucyjnym³⁶. W takiej sytuacji, skoro orzeczenie nie istnieje, a aplikanta i komornika łączy wewnętrzny stosunek, wskazany powyżej, uznać by można, iż takie orzeczenie nie

³² *Ibidem*, s. 180.

³³ Por. S. Hanausek, *op. cit.*, s. 96; J. Sikora, *op. cit.*, s. 190. W kwestii *sententia non existens* także SN w wyroku z dnia 26.09.2000 r., III CZP 29/00, OSNC 2001/2/25; postanowienie SN z dnia 25.01.2001 r., III CKN 1382/00, OSNC 2001/9/132; uchwała SN z dnia 13.03.2002 r., III CZP 12/02, OSNC 2003/2/17.

³⁴ K. Korzan, *Wyroki nieistniejące*, Przegląd Prawa i Administracji 1976, t. 7, s. 95.

³⁵ J. Sikora, *op. cit.*, s. 193–194.

³⁶ M. Biezuński, P. Biezuński, *op. cit.*, s. 108.

podlega zaskarżeniu, bo w świetle prawa procesowego nie istnieje, a jedynie sanowaniu przez samego komornika.

Zatem w praktyce wyglądałoby to tak, że strona postępowania egzekucyjnego zaskarżyłaby postanowienie wydane przez aplikanta komorniczego w przedmiocie kosztów, sąd w trybie nadzoru judykacyjnego z art. 759 § 2 k.p.c. stwierdziłby zarządzeniem nieprawidłowość orzeczenia ze względu na wydanie go przez osobę nieuprawnioną, komornik zaś musiałby wydać prawidłowe postanowienie w tym przedmiocie, ponosząc w świetle art. 36 u.k.s.e. odpowiedzialność odszkodowawczą. Wynikałoby to z literalnego brzmienia art. 759 § 2 k.p.c. stanowiącego, iż sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwać spostrzeżone uchybienia. **Orzeczenie dotknięte wadami mimo jego nieistnienia nadal funkcjonuje i rodzi skutki procesowe z mocy prawa, stwierdzenie zaś jego nieistnienia ma charakter jedynie deklaracyjny i nastąpić może w każdym czasie.** Gdyby istniały ograniczenia w tym przedmiocie, organ nie mógłby podjąć samoistnie żadnych czynności zmierzających do prawidłowego zakończenia i rozstrzygnięcia danej sprawy przez wydanie prawidłowego orzeczenia, gdyż potrzebowałby opinii właściwego organu w tym przedmiocie³⁷. Stan istnienia wadliwego orzeczenia i braku powstania jego skutków traktowany jest jako spoczywanie postępowania, które winno być kontynuowane³⁸. Tymczasem niedopuszczalny jest środek odwoławczy od nieistniejącego orzeczenia³⁹.

Wiele kontrowersji wywołało stanowisko Z. Świebody⁴⁰, który uznał, że sąd powinien samodzielnie usuwać uchybienia, zamiast wydawać komornikowi stosowne polecenie. Większość uznaje jednak, że sąd poleca jedynie usunięcie uchybienia komornikowi, zamiast wydać w tej sprawie

³⁷ E. Gapska, *op. cit.*, s. 180.

³⁸ J. Sikora, *op. cit.*, s. 178.

³⁹ Uchwała SN z dnia 26.09.2000 r., III CZP 29/00; postanowienie SN z dnia 28.05.1998 r., III CKN 409/98; z dnia 14.05.2004 r., IV CK 324/03; z dnia 16.01.2009 r., V CZ 88/08, niepubl.

⁴⁰ Z. Świeboda, *Czynności nadzorcze sądu w trybie art. 759 § 2 KPC*, Palestra 1977, nr 2, s. 37.

samodzielne orzeczenie⁴¹. W przeciwnym razie strona nie mogłaby w innym wypadku skorzystać ze skargi na czynności komornika. Po drugie, jak wskazuje J. Łopatowska-Rynkowska⁴², gdyby sąd sam dokonywał czynności zastrzeżonych dla komornika, doszłoby do naruszenia kompetencji organów egzekucyjnych do dokonywania określonych czynności – art. 759 § 1 k.p.c. Takie wkroczenie sądu w zakres kompetencji komornika nie miałoby żadnej podstawy prawnej.

Dopuszczalność zastosowania instytucji nadzoru jurysdykcyjnego nad komornikiem budzi jednak liczne wątpliwości i kontrowersje. Zwiększyły się one dodatkowo po wydanej w dniu 19 kwietnia 2007 r. uchwale Sądu Najwyższego⁴³. Analizując kwestię dopuszczalności zmiany postanowień komornika ustalających wysokość opłaty egzekucyjnej, przesądzono, że **sąd na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. może z urzędu zmienić postanowienie komornika w tym zakresie, także wówczas, gdy jest ono prawomocne**. W uzasadnieniu uchwały wskazano m.in., że formuła art. 759 § 2 k.p.c., uprawniająca sąd do wydawania z urzędu komornikowi zarządzeń zmierzających do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwania spostrzeżonych uchybień, jest tak pojemna i ogólna, że nie wyłącza możliwości podjęcia przez sąd z urzędu ingerencji w treść prawomocnych orzeczeń komornika.

4. Podsumowanie

Zawarcie wyraźnej regulacji w art. 30 ust. 2 w zw. z art. 33 ustawy o komornikach i egzekucji sądowej wskazuje, iż powierzanie przez komorników czynności egzekucyjnych następować musi na podstawie wyraźnego upoważnienia, zarówno dla aplikantów, jak i asesorów komorniczych.

⁴¹ B. Bładowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Kraków 1999, s. 316; J. Świeczkowski, S. Dalka, *O prewencyjnym nadzorze judykacyjnym sądu nad komornikiem według art. 759 § 2 k.p.c.*, PPE 2004, nr 3–4, s. 6.

⁴² J. Łopatowska-Rynkowska, *Czynności sądu w toku egzekucji z nieruchomości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2007, s. 42–53.

⁴³ Uchwała SN z dnia 19.04.2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008/6/58/32.

Jak wynika z niniejszych rozważań, asesor i aplikant komorniczy mogą dokonywać czynności egzekucyjnych w **zakresie wskazanym w ustawie na podstawie wyraźnego upoważnienia komornika, nieprzekraczającym regulacji ustawowej, tj. art. 33 ust. 1 i 2 u.k.s.e.** Upoważnienie to powinno zawierać wskazanie **zakresu czynności**, których podmioty te mogą dokonywać, jednakże ze względu na skutki i charakter dokonywanych czynności nie mogą to być czynności związane z prowadzeniem egzekucji i czynności, w których wydaje się postanowienie. Niemniej w praktyce z dużymi trudnościami mogłoby się wiązać uzyskiwanie upoważnienia dla każdej czynności egzekucyjnej, zwłaszcza że brzmienie art. 33 ust. 3 dopuszcza zlecenie na piśmie z dokładnym określeniem **spraw lub czynności**, do których przeprowadzenia asesor komorniczy został upoważniony.

Status asesora komorniczego i aplikanta nie może jednak być taki sam. Skoro aplikant na mocy art. 30 ust. 2 u.k.s.e. ma ograniczony w stosunku do asesora komorniczego zakres uprawnień, **upoważnić można go do samodzielnego dokonania określonej czynności egzekucyjnej i nie powinien zostać zrównany z uprawnieniami asesora komorniczego, który ma doświadczenie i zdał już egzamin zawodowy.** Zatem upoważnianie aplikantów komorniczych do wszystkich czynności egzekucyjnych wskazanych w art. 33 ust. 1 u.k.s.e. jest wysoce liberalnym podejściem do regulacji i praktyką budzącą poważne wątpliwości. Z praktycznego punktu widzenia uzyskiwanie przez aplikanta komorniczego każdorazowego upoważnienia do dokonywania poszczególnych czynności także mogłoby być kłopotliwe. Jednakże powierzenie mu w ramach upoważnienia prowadzenia całej sprawy nie może rodzić prawa do wydawania postanowień, w tym postanowień o kosztach i zakończeniu postępowania egzekucyjnego.

Niewątpliwie aplikant komorniczy może wykonywać tylko czynności egzekucyjne i nie powinno być dopuszczalne powierzanie mu czynności postępowania egzekucyjnego. Komornik powinien aplikantowi **udzielać upoważnienia do poszczególnych czynności, każdorazo-**

wo je określając. Powinien zatem wyznaczać kierunek podejmowanych czynności i decydować o sposobach ich dokonania. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 6 czerwca 2014 r.⁴⁴, upoważnienie aplikanta komorniczego przez komornika sądowego na podstawie art. 30 ust. 2 w zw. z art. 33 ust. 1 u.k.s.e. do samodzielnego wykonywania określonych czynności egzekucyjnych nie obejmuje wydania postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji i zakończeniu egzekucji. Takie postanowienie podpisane przez aplikanta komorniczego jest nieistniejące.

Reasumując, w świetle art. 30 ust. 2 w zw. z art. 33 ust. 1 u.k.s.e. aplikant komorniczy w sprawie o świadczenie pieniężne, nieprzekraczające kwoty stanowiącej równowartość stukrotnego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku poprzednim, w rozumieniu art. 33 ust. 1 u.k.s.e. do skutecznego dokonania czynności egzekucyjnych **powinien legitymować się upoważnieniem komornika do dokonania konkretnych, wyraźnie wskazanych czynności egzekucyjnych w danej sprawie.** Jak wskazał w uchwale z 6 czerwca 2014 r. Sąd Najwyższy, upoważnienie aplikanta komorniczego przez komornika sądowego na podstawie art. 30 ust. 2 w zw. z art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1376 ze zm.) do samodzielnego wykonywania określonych czynności egzekucyjnych nie obejmuje wydania postanowienia o ustaleniu kosztów egzekucji i zakończeniu egzekucji. Takie postanowienie podpisane przez aplikanta komorniczego jest nieistniejące⁴⁵.

Zatem czynność dokonana z przekroczeniem upoważnienia jest **czynnością wadliwą**, tj. tak jakby w ogóle nie została ona dokonana, i wymagającą dokonania jej przez komornika, skoro może on dokonać jej tylko osobiście. W przypadku zatem przekroczenia zakresu upoważnienia i wydania postanowienia, w tym postanowienia o kosztach postępowania egzekucyjnego, sąd w sytuacji wniesienia środka zaskarżenia od takiego postanowienia

⁴⁴ III CZP 26/14, BSN 2014, nr 6, s. 7.

⁴⁵ Uchwała SN z dnia 6.06.2014 r., III CZP 26/14, OSNC 2015/3/33.

musiałby stwierdzić brak istnienia orzeczenia w tym przedmiocie ze względu na wydanie go przez osobę nieuprawnioną i konieczność dokonania tej czynności przez komornika ponoszącego w tym przedmiocie odpowiedzialność odszkodowawczą. Środek zaskarżenia podlega więc odrzuceniu, postępowanie zaś powinno być kontynuowane poprzez wydanie prawidłowego postanowienia osobiście przez komornika.

**STRESZCZENIE Glosa do wyroku Sądu Najwyższego
z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 245/13, niepubl.
(Legalis nr 1163131, LEX nr 1537292)**

W przedmiotowej glosie autor rozważa problem podmiotowego zakresu zawieszenia procesu o wierzytelność podlegającą zgłoszeniu do masy upadłości przy współuczestnictwie materialnym biernym opartym na solidarnej odpowiedzialności dłużników w razie ogłoszenia upadłości likwidacyjnej obejmującej likwidację majątku w stosunku do jednego z pozwanych. O ile bowiem z uwagi na zasadę wyłączności postępowania upadłościowego oraz wyraźną dyspozycję art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. konieczność obligatoryjnego zawieszenia procesu w stosunku do upadłego jest bezsporna, o tyle wątpliwości budzi możliwość (względnie obowiązek) zawieszenia procesu także wobec współuczestnika pozwanego. W glosowanym wyroku Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że istnienie nierozstrzygniętego sporu dotyczącego wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą w procesie z powództwa podwykonawcy przeciwko wykonawcy i inwestorowi ponoszącemu odpowiedzialność solidarną na podstawie art. 647¹ § 5 k.c., w razie zawieszenia procesu przeciwko wykonawcy wskutek ogłoszenia upadłości likwidacyjnej (art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.), przemawia za zawieszeniem postępowania również przeciwko inwestorowi na podstawie art. 177 § 1 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego nie można bowiem dopuścić do rozstrzygania o istnieniu wierzytelności podwykonawcy wobec wykonawcy w jednym postępowaniu dwukrotnie, tj. najpierw „przesłankowo” w stosunku do inwestora, a następnie w stosunku do wykonawcy robót po podjęciu zawieszonego postępowania.

Szczegółowa analiza przedmiotowego problemu skłania do opowiedzenia się za stanowiskiem przeciwnym do przedstawionego w glosowanym orzeczeniu. Ogłoszenie upadłości jednego z pozwanych współuczestników materialnych zwykłych nie może uzasadniać zawieszenia postępowania wobec pozostałych pozwanych na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Współuczestnictwu materialnemu zwykłemu (np. pomiędzy wykonawcą a inwestorem pozwanymi solidarnie przez podwykonawcę o zapłatę wynagrodzenia za prace wykonane na podstawie umowy podwykonawczej)

nie towarzyszy bowiem stosunek prejudycjalności dwóch toczących się równocześnie postępowań, wymagany na gruncie ww. przepisu. Również wszczęcie właściwego postępowania upadłościowego przeciwko jednemu ze współuczestników nie tworzy tego rodzaju stosunku prejudycjalności. Z uwagi na istotę oraz charakter współuczestnictwa materialnego zwykłego oraz rządzącą nim zasadę samodzielności działania wszystkich współuczestników zawieszenie postępowania w stosunku do współuczestnika, którego przesłanka ogłoszenia upadłości bezpośrednio nie dotyczy, nie będzie również możliwe w oparciu o art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.

**SUMMARY A Gloss to the Supreme Court
Judgment of 11 July 2014 r., III CSK 245/13
(Legalis no 1163131, LEX no 1537292)**

This gloss discusses the issue of the subjective scope of the stay of proceedings concerning claims which require submission to the bankruptcy estate in case of the issuance of the declaration of bankruptcy involving liquidation of the assets of the debtor being a substantive co-respondent in the above-mentioned pending proceedings based on his joint and several liability for a debt in dispute. While, due to the principle of exclusiveness of the bankruptcy proceedings and the express provision of the art. 174 § 1 point 1 of the Polish Code of Civil Procedure the mandatory stay of proceedings concerning the bankrupt party is unquestionable, legitimate doubts may be raised as to the Court's competence to order a stay of proceedings with regard to the co-respondent not being subject to bankruptcy. In the commented judgment Supreme Court ruled that in the proceedings concerning subcontractor's claim against his contractor and investor bearing joint and several liability for the disputed debt pursuant to the art. 647¹ § 5 of the Polish Civil Code, mandatory stay of proceedings against the bankrupt contractor pursuant to art. 174 § 1 point 4 of the Polish Civil Code, should also result in the stay of proceedings against the solvent investor pursuant to art. 177 § 1 of the Polish Code of Civil Procedure. This stance relies on a notion that it should not be admissible for the Court to adjudicate twice on the same matter, i.e. existence of the debt owed to subcontractor jointly

and severely by the contractor and the investor: firstly – to establish investor's liability during the stay of proceedings against bankrupt contractor, and thereafter – to determine contractor's liability upon resumption of the aforesaid proceedings.

Detailed analysis of the issue in question justifies conclusion contradicting findings made in the commented ruling. Declaration of bankruptcy of one of the co-respondents in a case based on substantive non-uniform co-participation shall not result in the stay of proceedings against the solvent co-respondent pursuant to art. 177 § 1 point 1 of the Polish Code of Civil Procedure. Substantive non-uniform co-participation (e.g. between the contractor and the investor sued jointly by the subcontractor for the payment for construction works performed under the subcontracting agreement approved by the investor) does not result in absolute correlation of two separate cases required under art. 177 § 1 point 1 of the Polish Code of Civil Procedure, which means that the result of the former proceedings does not have to determine the resolution in the latter case. Accordingly, above-mentioned correlation does not stem from entering the stage of bankruptcy proceedings aimed at the liquidation and distribution of bankruptcy estate's assets. Finally, due to the nature of the substantive non-uniform co-participation which provides for the autonomy of the procedural position and conduct of each co-participant, stay of proceedings against the non-bankrupt co-participant may not be justified under art. 174 § 1 point 4 of the Polish Code of Civil Procedure either.

Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2014 r., III CSK 245/13, niepubl. (Legalis nr 1163131, LEX nr 1537292)

I

W glosowanym wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że istnienie nierozstrzygniętego sporu dotyczącego wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane pomiędzy wykonawcą a podwykonawcą w procesie z powództwa podwykonawcy przeciwko wykonawcy i inwestorowi ponoszącemu odpowiedzialność solidarną na podstawie art. 647¹ § 5 k.c., w razie zawieszenia postępowania przeciwko wykonawcy wskutek ogłoszenia upadłości likwidacyjnej (art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.), przemawia za zawieszeniem postępowania również przeciwko inwestorowi. Podstawą zawieszenia postępowania w tym zakresie miałyby być art. 177 § 1 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego nie można bowiem dopuścić do rozstrzygnięcia o istnieniu wierzytelności podwykonawcy wobec wykonawcy w jednym postępowaniu dwukrotnie, tj. najpierw „przesłankowo” w stosunku do inwestora, a następnie w stosunku do wykonawcy robót po podjęciu zawieszonego postępowania.

II

W sprawie, w której doszło do wydania glosowanego wyroku, powódka (podwykonawca robót budowlanych) dochodziła solidarnie zapłaty od wykonawcy, z którym łączyła ją umowa o roboty budowlane, oraz inwestora, którego odpowiedzialność – wedle twierdzeń powódki – miała wynikać z wyrażonej konkludentnie zgody na zawarcie przez wykonawcę umowy z podwykonawcą. Wyrokiem z dnia 15 maja 2012 r. sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanego wykonawcy na rzecz powódki zgodnie z żądaniem pozwu oraz oddalił w całości powództwo przeciwko inwestorowi. Podstawą przedmiotowego rozstrzygnięcia w stosunku do wykonawcy było ustalenie, że wynagrodzenie, którego zapłaty dochodziła powódka, było należne, a podniesiony przez wykonawcę zarzut potrącenia nie zasługiwał na uwzględnienie z uwagi na brak podstaw do naliczenia kary umownej, objętej oświadczeniem o potrąceniu. Przyczynę oddalenia powództwa w stosunku do inwestora stanowiło z kolei ustalenie braku ziszczenia się przesłanki koniecznej do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności inwestora za zapłatę wynagrodzenia za wykonane roboty, o czym mowa w art. 647¹ § 2 k.c. Powódka nie przedstawiła bowiem inwestorowi umowy zawartej z wykonawcą ani też zakresu robót, co stanowiłoby podstawę tzw. zgody biernej, w okolicznościach zaś ustalonego stanu faktycznego sprawy sąd nie stwierdził faktów świadczących o wyrażeniu tzw. zgody czynnej (wyraźnej lub dorozumianej).

Po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji doszło do ogłoszenia upadłości likwidacyjnej wykonawcy.

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2013 r. na skutek apelacji powoda, syndyka ustanowionego dla pozwanego wykonawcy oraz interwenientów ubocznych¹ na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. sąd apelacyjny zawiesił postępowanie w części dotyczącej upadłego wykonawcy oraz zmienił zaskarżony wyrok w pozostałym zakresie, zasądzając od pozwanego

¹ Członkowie konsorcjum, będący współwykonawcami robót budowlanych zleconych wykonawcy przez inwestora.

inwestora na rzecz powódki zgodnie z ostatecznie określonym żądaniem pozwu².

Sąd drugiej instancji uznał, że w sprawie zachodzą przesłanki do przyjęcia solidarnej odpowiedzialności inwestora z upadłym wykonawcą, a to z uwagi na elementy stanu faktycznego sprawy świadczące o skutecznym wyrażeniu przez inwestora czynnej, konkludentnej zgody na podzlecenie przez wykonawcę części prac objętych umową z inwestorem na rzecz powódki. Jednocześnie, wbrew stanowisku pozwanych, sąd apelacyjny podzielił ocenę sądu pierwszej instancji, że wykonawcy nie przysługuje wobec powódki (podwykonawcy) wierzytelność z tytułu kar umownych za zwłokę w wykonaniu robót budowlanych, a tym samym podnoszony przez pozwanych zarzut potrącenia nie mógł skutkować umorzeniem spornej wierzytelności powódki.

Uwzględnwszy skargę kasacyjną pozwanego inwestora oraz interwenta ubocznego, Sąd Najwyższy uchylił wyrok sądu drugiej instancji i przekazał sprawę temu sądowi do ponownego rozpoznania. Poza kwestią materialnoprawną, która nie stanowi przedmiotu rozważań niniejszej glosy, podstawę rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego stanowiła ocena, że w warunkach toczącego się sporu pomiędzy powodem (podwykonawcą) a pozwanym (wykonawcą) o istnienie wierzytelności będącej podstawą roszczeń dochodzonych w procesie przeciwko wykonawcy i inwestorowi zawieszenie postępowania w stosunku do upadłego wykonawcy winno skutkować również zawieszeniem postępowania przeciwko pozwanemu – inwestorowi odpowiadającemu solidarnie z wykonawcą. Kontynuowanie postępowania przeciwko inwestorowi jest niewskazane, gdyż grozi dwukrotnym rozstrzygnięciem tej samej spornej kwestii w jednym postępowaniu. W powyższych warunkach, zgodnie z uzasadnieniem głosowanego judykatu, rozpoznając sprawę *in merito* przeciwko pozwanemu inwestorowi, sąd apelacyjny naruszył art. 177 § 1 k.p.c.

² W postępowaniu przed sądem drugiej instancji doszło do ograniczenia powództwa, w związku z czym sąd apelacyjny umorzył postępowanie w zakresie odpowiadającym częściowemu cofnięciu pozwu.

III

Podstawowy problem, jaki się nasuwa w sprawie, to sprecyzowanie podstawy prawnej, w oparciu o którą – w ocenie Sądu Najwyższego wyrażonej w glosowanym wyroku – w przedstawionym wyżej stanie faktycznym postępowanie winno zostać zawieszone w stosunku do pozwanego inwestora. Wymaga wszak spostrzeżenia, że wskazywany w uzasadnieniu wyroku art. 177 § 1 k.p.c. składa się z sześciu odrębnych punktów, z których każdy określa w sposób samodzielny różne przesłanki zawieszenia postępowania (związane z szeroko pojętą prejudycjalnością – pkt 1–4 – lub „spoczywaniem procesu” wskutek braku wymaganej inicjatywy procesowej powoda lub obydwu stron – pkt 5–6). Powoływania tego przepisu w glosowanym orzeczeniu bez dookreślenia konkretnej jednostki redakcyjnej jako podstawy oczekiwanego zawieszenia postępowania przeciwko inwestorowi nie sposób zatem uznać za satysfakcjonujące. Mając jednak na uwadze istotę argumentacji zawartej w uzasadnieniu komentowanego wyroku, wskazującej na prejudycjalność ustaleń co do podstaw odpowiedzialności wykonawcy dla rozstrzygnięcia o odpowiedzialności inwestora i tym samym na celowość jednokrotnego rozstrzygnięcia tej kwestii w jednym postępowaniu, po podjęciu postępowania przeciwko obu pozwanym, należy stwierdzić, że nie budzi wątpliwości, iż spośród przesłanek unormowanych w art. 177 § 1 k.p.c. jedynie przyczyna wskazana w pkt 1 może uchodzić za adekwatną. Zgodnie bowiem z tym przepisem sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku **innego** toczącego się postępowania cywilnego.

IV

Przytoczywszy treść art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., należy skonstatować, że już w świetle samego brzmienia tego przepisu zawieszenie postępowania przeciwko inwestorowi z powodu prejudycjalności rozstrzygnięcia

o odpowiedzialności wykonawcy w tym samym częściowo zawieszonym postępowaniu nie wytrzymuje krytyki. Nie sposób przyjąć, ażeby sytuacja stanowiąca kanwę rozstrzygnięcia w glosowanym orzeczeniu odpowiadała hipotezie normy zawartej w tym przepisie. W celu zastosowania tej normy w chwili wydania postanowienia o zawieszeniu procesu musi bowiem toczyć się *verba legis* „inne” postępowanie cywilne. Ponadto sprawa rozpoznawana w tym „innym” postępowaniu musi pozostawać w takiej relacji do przedmiotu postępowania zawieszanego w oparciu o art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., że jej ewentualne wcześniejsze prawomocne merytoryczne rozstrzygnięcie będzie skutkować prakseologiczną zbędnością, a z uwagi na moc wiążącą (art. 365 § 1 k.p.c.) często wręcz niedopuszczalnością ponownego rozstrzygania tych samych kwestii. Prejudycjalność w sensie ścisłym oznacza zatem taki stan, który w wypadku uprzedniego rozstrzygnięcia sprawy prejudycjalnej czyni celowym i koniecznym przyjęcie dokonanych w „innym” postępowaniu ustaleń za podstawę rozstrzygnięcia w rozpoznawanej sprawie.

Odnosząc powyższe ustalenia do sytuacji rozpatrywanej w glosowanym orzeczeniu, trzeba wskazać na brak innego toczącego się postępowania w rozumieniu art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., którego merytoryczny wynik mógłby mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy w zawieszanym postępowaniu. Mając bowiem na uwadze charakter stosunku prawnego pomiędzy pozwanymi (wynikającego z samych twierdzeń pozwu), tj. solidarność dłużników, należy uznać, że na płaszczyźnie stosunków procesowych pomiędzy pozwanymi zachodzi niewątpliwie współuczestnictwo materialne (art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c.), a nie współuczestnictwo formalne (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.). W rezultacie w okolicznościach analizowanej sprawy – inaczej niż przy współuczestnictwie formalnym opartym wyłącznie na zewnętrznym podobieństwie roszczeń – przynajmniej w sensie przedmiotowym nie może być mowy o wielości procesowych roszczeń (a tym samym i spraw cywilnych) rozpoznawanych w ramach jednego postępowania. Nie można również zasadnie twierdzić, że skutek obligatoryjnego zawieszenia postępowania w części, bo

tylko przeciwko jednemu ze współpozwanym, dochodzi do wyodrębnienia się dwóch niezależnych postępowań, pomiędzy którymi mogłby potencjalnie zachodzić stosunek prejudycjalności.

Po wtóre, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy nie można zasadnie mówić o prejudycjalności w ścisłym znaczeniu, która zdaje się niezbędna dla zastosowania art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Jak już bowiem wskazano, prejudycjalność ta oznacza zależność rozstrzygnięcia sprawy zawisłej od wyniku innego procesu w tym sensie, że orzeczenie wydane w tym drugim procesie przez sąw moc wiążącą zdeterminowałoby wynik danego postępowania. W okolicznościach badanej sprawy podmiotowe granice mocy wiążącej (art. 365 § 1 k.p.c.) i powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) wyroku zapadłego pomiędzy powodem (podwykonawcą) a pozwanym (inwestorem) – z uwagi na brak prawnych podstaw do przyjęcia tzw. rozszerzonej prawomocności materialnej tego wyroku – rozciągają się wyłącznie *inter partes*, tj. pomiędzy stronami wskazanymi w jego komparycji. W rezultacie, mimo oczywistych zastrzeżeń natury aksjologicznej i prakseologicznej, z czysto normatywnego punktu widzenia dopuszczalność odmiennego rozstrzygnięcia co do istnienia tej samej wierzytelności powoda w sprawie przeciwko wykonawcy (odpowiadającemu *ex contractu* jako strona umowy) i przesłankowo przeciwko inwestorowi (odpowiadającemu gwarancyjnie na podstawie art. 647¹ § 5 k.c.) nie może być kwestionowana.

V

Wypada również zaznaczyć, że w świetle dyspozycji art. 177 § 1 k.p.c. w razie spełnienia przesłanek opisanych w pkt 1–6 tego przepisu sąd „może” zawiesić postępowanie. Sformułowanie to – w przeciwieństwie do kategoriycznego zwrotu „zawiesza”, zawartego choćby w art. 174 § 1 k.p.c. – wskazuje jasno na fakultatywny charakter zawieszenia na ww. podstawach. Za zawieszeniem postępowania na podstawie art. 177 § 1 pkt 1–6 k.p.c., poza warunkiem brzegowym w postaci ziszczenia się

jednej ze szczegółowych przesłanek, co do zasady przemawiać muszą zatem również względy celowości związane z szeroko pojętą ekonomią postępowania. Celowość ta podlega swobodnej (choć nie dowolnej, bo poddającej się instancyjnej kontroli) ocenie sądu. W świetle powyższego zwrócenia uwagi wymaga również prakseologiczny aspekt fakultatywnego zawieszenia postępowania wobec pozwanego inwestora w związku z obligatoryjnym zawieszeniem procesu w stosunku do współpозwanego wykonawcy w wyniku ogłoszenia jego likwidacyjnej upadłości (art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.).

W tym zakresie godzi się wskazać, że w sprawie wszczętej przeciwko upadłemu przed dniem ogłoszenia upadłości o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, postępowanie zawieszone wskutek ogłoszenia upadłości będzie mogło być podjęte wyłącznie w następujących przypadkach: z udziałem syndyka – gdy dochodzona w procesie wierzytelność po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności w postępowaniu upadłościowym (art. 145 ust. 1 i art. 367 ust. 2 p.u.n.); z udziałem upadłego – w razie odzyskania prawa zarządu swoim majątkiem przez dłużnika oraz legitymacji procesowej w procesach dotyczących masy upadłości, wskutek umorzenia (art. 367 ust. 2 p.u.n.) lub ukończenia (art. 367 ust. 2 w zw. z art. 368 ust. 3 p.u.n.) postępowania upadłościowego³. W przypadku prawomocnego zamieszczenia wierzytelności objętej procesowym roszczeniem zgłoszonym w zawieszonym postępowaniu na liście wierzytelności w postępowaniu upadłościowym przyjmuje się zaś, że skoro zawieszone postępowanie nie może być podjęte, to z uwagi na zbędność lub niedopuszczalność wydania wyroku podlega ono umorzeniu (art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 145 ust. 1 p.u.n.).

³ Z wyjątkiem przypadków, gdy w związku z zakończeniem postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku upadły traci prawny byt (zob. m.in. art. 85, 289 i 477 k.s.h. przewidujące rozwiązanie i wykreślenie z rejestru przedsiębiorców spółek prawa handlowego po zakończeniu postępowania upadłościowego obejmującego likwidację ich majątku). W takich przypadkach zawieszony proces musi ulec umorzeniu. Ze względu na nieusuwalny brak jednej ze stron procesu wydanie wyroku staje się bowiem trwale niedopuszczalne (art. 182 § 1 zd. 2 i art. 355 § 1 k.p.c.).

Powyższe uwagi odnośnie do powiązań postępowania upadłościowego z wszczętym uprzednio procesem o wierzytelność podlegającą zgłoszeniu do masy upadłości zdają się również przemawiać przeciwko celowości zawieszania postępowania w stosunku do współuczestnika upadłej strony. Z uwagi na dynamikę postępowania upadłościowego prawdopodobieństwo nieodległego w czasie podjęcia postępowania z udziałem syndyka lub upadłej strony będzie bowiem na ogół bardzo niewielkie. W zdecydowanej większości przypadków postępowanie zawieszone przeciwko upadłemu ostatecznie podlegać będzie umorzeniu, a tym samym nie dostarczy żadnego prejudykату dla rozstrzygnięcia sprawy przeciwko współuczestnikowi materialnemu upadłego.

Sens zawieszania postępowania wobec inwestora na czas trwania zawieszenia procesu przeciwko współpozwanemu wykonawcy wydaje się tym bardziej wątpliwy, jeżeli zwrócić uwagę na ograniczoną moc prawną pozytywnego rozstrzygnięcia w postępowaniu upadłościowym co do istnienia zgłoszonej w nim spornej wierzytelności. Po zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności, zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy otrzymanej na jej poczet przez wierzyciela, z zastrzeżeniem art. 296 p.u.n., staje się wprawdzie tytułem egzekucyjnym przeciwko upadłemu (art. 264 ust. 1 p.u.n.), ale mimo prawomocności postanowienia o zatwierdzeniu listy wierzytelności wyciąg ten nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej prawomocnego wyroku (art. 366 k.p.c.). Za poglądem tym – niewzbudzającym kontrowersji w piśmiennictwie⁴ – przemawia choćby możliwość pozbawienia mocy prawnej wyciągu z listy wierzytelności w drodze powództwa o ustalenie nieistnienia wierzytelności zamieszczonej na liście (art. 264 ust. 2 p.u.n.),

⁴ Tak zwłaszcza Z. Resich, *Res iudicata*, Warszawa 1978, s. 107 i n.; A. Jakubecki, *Komentarz do art. 264 p.u.n.* [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2011, Lex/el., teza 7; *idem*, *Głosa do wyroku SN z dnia 21 maja 1997 r.*, II CKN 144/97, PS 1998, nr 9, s. 116; J. Rusiński, *Głosa do postanowienia SN z dnia 23 lutego 2001 r.*, II CKN 393/00, PPH 2003, nr 11, s. 50; S. Cieślak, *Powiązania wewnątrzsystemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013, s. 197. Odmienne postanowienie SN z dnia 5.12.1996 r., I PKN 34/96, OSNAP 1997/13/237.

a po nadaniu wyciągowi z listy wierzytelności klauzuli wykonalności, w drodze powództwa o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności (art. 264 ust. 3 p.u.n.). W rezultacie ani uprawnomocnienie się postanowienia zatwierdzającego listę wierzytelności zawierającą wierzytelność dochodzoną w zawieszonym procesie, ani też wydanie przez sąd upadłościowy wyciągu z listy wierzytelności z klauzulą wykonalności nie mogą być postrzegane w kategoriach wydania prejudykatu uzasadniającego podjęcie postępowania zawieszonego przeciwko inwestorowi⁵. Wymaga przy tym podkreślenia, że ponieważ postępowanie mające na celu ustalenie listy wierzytelności jest postępowaniem uproszczonym, również prawomocna odmowa umieszczenia wierzytelności na liście w żaden sposób nie wpływa na sytuację procesową współdłużnika upadłego⁶. Jak już bowiem wskazano, jego negatywny – z punktu widzenia wierzyciela – rezultat nie wyklucza uwzględnienia spornej wierzytelności po podjęciu zawieszonego procesu przeciwko syndykowi (art. 145 ust. 1 p.u.n.). Prejudycjalnego waloru nie przedstawia zatem również prawomocna odmowa uznania spornej wierzytelności w postępowaniu upadłościowym.

Reasumując, właściwe postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku upadłego nie stanowi „innego” postępowania cywilnego, którego wynik może mieć prejudycjalne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy przeciwko współuczestnikowi upadłego w zawieszonym częściowo procesie⁷.

⁵ Postępowanie przeciwko upadłemu, jak już wskazano, podlega umorzeniu na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 145 ust. 1 p.u.n.

⁶ Zob. m.in. D. Pawłyszczke, *Postępowanie cywilne i administracyjne z udziałem syndyka oraz egzekucja z masy upadłości*, PPH 1994, nr 7–8, s. 11; S. Gurgul, *Komentarz do art. 263 p.u.n.* [w:] *idem, Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, wyd. 9, Warszawa 2013, Legalis, teza 2 i 5.

⁷ Za stosunek prejudycjalności, o którym mowa w art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., w sensie ścisłym nie można przy tym uznać sytuacji polegającej na zupełnym zaspokojeniu spornej w procesie wierzytelności z funduszy masy upadłości w fazie wykonawczej właściwego postępowania upadłościowego. Dla procesu przeciwko inwestorowi pozwanemu solidarnie z upadłym wykonawcą zaspokojenie spornej wierzytelności w toku postępowania oznacza bowiem wyłącznie powstanie nowej okoliczności faktycznej relewantnej dla rozstrzygnięcia sprawy. Wygaśnięcie spornej wierzytel-

VI

Wykluczwszy możliwość zawieszenia postępowania przeciwko inwestorowi z uwagi na upadłość likwidacyjną wykonawcy pozwanego solidarnie w tym samym procesie na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., należy pokrótce rozważyć dopuszczalność zawieszenia postępowania w oparciu o inne podstawy normatywne. W tym zakresie nasuwa się potrzeba zbadania, czy w przedstawionym powyżej w punkcie I stanie faktycznym upadłość likwidacyjna wykonawcy uzasadnia zawieszenie postępowania w całości (a więc również co do pozwanego inwestora) na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 72 § 1 pkt 1 i w zw. z art. 72 § 2–3 k.p.c.

Dla rozstrzygnięcia powyższej kwestii kluczowa wydaje się analiza charakteru współuczestnictwa łączącego pozwanych w badanej sprawie. W wypadku bowiem współuczestnictwa materialnego o charakterze zwykłym (tj. dowolnym i niejednolitym) aktualna pozostaje zasada samodzielnego działania poszczególnych współuczestników (art. 73 § 1 k.p.c.). Polega ona na tym, że każdy współuczestnik działa wyłącznie w imieniu własnym i na własny rachunek. Każdy z nich może zatem samodzielnie popierać sprawę, a czynności procesowe współuczestnika działającego (w tym czynności materialno-dyspozytywne, takie jak zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody czy uznanie powództwa), nie wywierają skutków wobec pozostałych współuczestników. Ogłoszenie upadłości likwidacyjnej co do jednego ze współuczestników materialnych zwykłych (podobnie jak m.in. śmierć lub utrata zdolności sądowej – art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c.) w toku postępowania nie stanowi zatem przeszkody do rozpoznania sprawy wobec pozostałych współuczestników. Wymaga wszak

ności wskutek zaspokojenia z funduszy masy upadłości w razie braku cofnięcia pozwu uzasadnia oddalenie powództwa przeciwko inwestorowi odpowiadającemu solidarnie za zobowiązanie upadłego wykonawcy z uwagi na następczą bezzasadność procesowego roszczenia. W takim wypadku rozstrzyganie przez sąd we wszczętym uprzednio procesie odnośnie do podstaw solidarnej odpowiedzialności pozwanego inwestora staje się bezprzedmiotowe.

podkreślenia, że inaczej niż w procesie z udziałem współuczestników koniecznych lub jednolitych w sprawie z udziałem współuczestników materialnych zwykłych może dojść do wydania wyroków co do nich w różnym czasie (*argumentum ex art. 74 zd. 2 k.p.c.*) i o różnej treści (*argumentum a contrario* do art. 73 § 2 zd. 1 k.p.c.). Przykładowo w badanej sprawie pomimo wtórnego charakteru odpowiedzialności gwarancyjnej inwestora względem odpowiedzialności umownej wykonawcy uznanie powództwa przez pozwanego wykonawcę i wydanie na tej podstawie wyroku zasądzającego na rzecz podwykonawcy od wykonawcy (tzw. wyrok z uznania – art. 213 § 2 k.p.c.) nie zwalniałoby sądu *meriti* z obowiązku zbadania wszystkich podstaw odpowiedzialności inwestora wobec podwykonawcy (w tym przede wszystkim samego istnienia wierzytelności podwykonawcy).

Wbrew wypowiedziom spotykanym w piśmiennictwie⁸ za koniecznością zawieszenia postępowania w całości nie tylko w razie współuczestnictwa koniecznego lub jednolitego, lecz także w wypadku współuczestnictwa materialnego zwykłego opartego na wspólności praw lub obowiązków stron nie przemawia również art. 72 § 3 k.p.c. Odpowiednie stosowanie do współuczestnictwa materialnego dowolnego art. 72 § 2 k.p.c. na podstawie § 3 tego przepisu oznacza bowiem tylko tyle, że okoliczność, iż współuczestnikiem jest osoba, której udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie w postępowaniu odrębnym, nie jest przeszkodą do rozpoznania sprawy z udziałem wszystkich współuczestników w jednym postępowaniu. Z dyspozycji tego przepisu nie można natomiast zasadnie wywieść dalej idących skutków, które w istocie

⁸ Tak na gruncie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c. S. Dmowski [w:] *idem, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2010, s. 874, teza 6. Przeciwnie, wskazując na konieczność zawieszenia procesu w całości wyłącznie w razie współuczestnictwa koniecznego lub jednolitego, wypowiadają się m.in. A. Laskowska, *Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2009, s. 79–80; M. Jędrzejewska w opr. K. Weitza [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Część pierwsza. Postępowanie rozpoznawcze*, t. 1, pod red. T. Erecińskiego, wyd. 3, Warszawa 2009, s. 481, teza 9; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Artykuły 1–366*, t. 1, pod red. H. Doleckiego, T. Wiśniewskiego, Warszawa 2013, s. 589–590, teza 5.

rzeczy prowadziłyby do zatarcia czytelnej granicy pomiędzy współuczestnictwem materialnym zwykłym (opartym na zasadzie samodzielności działania współuczestników) a współuczestnictwami materialnymi kwalifikowanymi (istotnie ograniczającymi ww. zasadę ze względu na charakter więzi łączących podmioty po tej samej stronie lub ze względu na wyraźne rozstrzygnięcie ustawodawcy o szczególnym charakterze procesowej legitymacji współuczestników).

VII

Podsumowując powyższe rozważania, godzi się skonstatować, że wbrew stanowisku zawartemu w glosowanym wyroku *legis latae* ogłoszenie upadłości jednego z pozwanych współuczestników materialnych zwykłych nie może uzasadniać zawieszenia postępowania wobec pozostałych pozwanych na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Współuczestnictwu materialnemu zwykłemu (np. pomiędzy wykonawcą a inwestorem pozwanymi solidarnie przez podwykonawcę o zapłatę wynagrodzenia za prace wykonane na podstawie umowy podwykonawczej) nie towarzyszy bowiem stosunek prejudycjalności dwóch toczących się równocześnie postępowań, wymagany na gruncie ww. przepisu. Również wszczęcie właściwego postępowania upadłościowego przeciwko jednemu ze współuczestników nie tworzy tego rodzaju stosunku prejudycjalności.

Z uwagi na istotę i charakter współuczestnictwa materialnego zwykłego oraz rządzącą nim zasadę samodzielności działania wszystkich współuczestników zawieszenie postępowania w stosunku do współuczestnika, którego przesłanka ogłoszenia upadłości bezpośrednio nie dotyczy, nie będzie również możliwe w oparciu o art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.

Recenzja monografii dr. Zenona Knypla *Eksmisja a prawa człowieka,* Currenda 2015

Eksmisja a prawa człowieka to kolejne opracowanie dr. Zenona Knypla, sędziego sądu apelacyjnego w stanie spoczynku, poświęcone tematu eksmisji. Autor należy do najwybitniejszych znawców tej problematyki. Eksmisja stanowi istotny element w jego dorobku. Z. Knypl opublikował do tej pory kilka książek poświęconych egzekucji prowadzonej w tej formie. Jest również autorem wielu artykułów na ten temat. Odnotować też wypada, że Wydawnictwo Currenda w tym roku wydało dwie książki dotyczące eksmisji. Oprócz recenzowanej jest nią praca Pawła Sławickiego *Prawo człowieka do mieszkania i jego miejsce w systemie praw człowieka*.

Publikacja Z. Knypla opisuje eksmisję w świetle praw człowieka. Już więc z samego tytułu wynika, że autor zwrócił w niej szczególną uwagę na dłużnika, którego ten sposób egzekucji dotyka najbardziej, wkracza się bowiem w intymną sferę obejmującą jego mieszkanie. Z tego punktu widzenia na pewno eksmisja jest najdalej idącym środkiem egzekucyjnym i jak to ujął autor: „dotyka samych podstaw egzystencji człowieka”. Wynikiem eksmisji może być bezdomność oznaczająca wyeliminowanie ze społeczeństwa. Dopuszczenie przez państwo takiej ewentualno-

ści zdaniem autora świadczy o jego niewystarczającym z punktu widzenia dzisiejszego rozwoju poziomie cywilizacyjnym.

Już we wstępie, a potem w rozdziale czwartym Z. Knypl wskazał na historyczny rozwój instytucji eksmisji, zwracając uwagę, że w latach 1994–2001, a następnie od 2005 r. jej ukształtowanie winno być poddane ostrej krytyce, właśnie z uwagi na brak poszanowania prawa dłużnika do mieszkania i dopuszczenie możliwości dokonywania eksmisji do bliżej nieokreślonego przepisami pomieszczenia tymczasowego. Również obecnie obowiązujące przepisy są w tym zakresie niewystarczające.

W części wstępnej (rozdziały od 1 do 3) przedstawiono umowy międzynarodowe, których Polska jest sygnatariuszem, wskazujące na prawo człowieka do mieszkania i zaliczające je do jednych z najważniejszych swobód. Są to m.in.: Karta Organizacji Narodów Zjednoczonych, Powszechna deklaracja praw człowieka, Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Konwencja o prawach dziecka. Autor zwrócił też uwagę na wypowiedzi Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, polskiego Trybunału Konstytucyjnego, władz Unii Europejskiej i innych autorytetów, w tym moralnych, wskazujące na wagę prawa człowieka do mieszkania, uznające je za podstawowe prawo człowieka i sprzeciwiające się bezdomności. Odesłał też do przepisów Konstytucji, która w kilku miejscach odnosi się, może nie bezpośrednio, do zagadnienia eksmisji, m.in. nakładając na władze publiczne obowiązek przeciwdziałania bezdomności.

W kolejnych rozdziałach pracy (rozdziały 5–9) Z. Knypl opisał orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego odnoszące się do art. 1046 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.) i prace legislacyjne nad jego zmianami. W wyroku z dnia 4 grudnia 2007 r. (K 26/05) oraz z dnia 4 listopada 2010 r. (K 19/06) Trybunał wskazał na niekonstytucyjność przepisu w zakresie regulacji odnoszącej się do lokalu socjalnego i pomieszczenia tymczasowego i obowiązku gminy do wskazania tych pomieszczeń. Trybunał odroczył termin utraty mocy obowiązującej prze-

pisu, aby dać parlamentowi czas na przeprowadzenie odpowiednich prac legislacyjnych.

W rozdziałach 10–24 autor przedstawił szczegółową analizę rozwiązań związanych z prawem do lokalu mieszkalnego, opisując przepisy ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego¹. Wskazano na prawa lokatora, w szczególności do lokalu, możliwości utarty prawa do lokalu, w tym orzekanie eksmisji na żądanie innego lokatora i z powodu stosowania przemocy w rodzinie, uprawnienia w zakresie uzyskania lokalu socjalnego, prawa gminy jako interwenienta ubocznego w sprawach o eksmisję, zasady dotyczące orzekania o prawie do lokalu socjalnego, ograniczenie i wstrzymanie eksmisji.

Rozdziały 25–29 odnoszą się do eksmisji osób niewymienionych w tytule wykonawczym. Chodzi tu zarówno o te związane z dłużnikiem (np. krewni, domownicy), jak i takie, które zajęły lokal w trakcie postępowania. Autor przeprowadził gruntowną analizę art. 791 k.p.c. w brzmieniu sprzed i po nowelizacji z 2011 r.² Przedstawił poglądy orzecznictwa i doktryny. Krytyce poddał zarówno uprzednią, jak i obecną treść przepisu. Poza niedociągnięciami natury literalnej i gramatycznej wskazał na jego sprzeczność z zasadami wynikającymi z k.p.c. i Konstytucji. Podniósł także brak uzasadnienia niektórych rozwiązań. Przede wszystkim zwrócił uwagę na fakt, że regułą winno być prawo każdego do sądu i możliwość obrony swych praw. Nie spełnia tej przesłanki tytuł skuteczny *erga omnes*. Z. Knypl zauważył, że stan prawny nie może być przedmiotem badania organu egzekucyjnego, jego rola polega bowiem wyłącznie na wykonaniu czytelnego orzeczenia, które zapadło po przeprowadzeniu postępowania rozpoznawczego. W tym zakresie odwołał się do bogatej literatury³

¹ Dz.U. z 2014 r., poz. 150

² Ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 224, poz. 1342).

³ Między innymi Z. Szczurek, *Tytuły wykonawcze skuteczne przeciwko wszystkim* [w:] *Egzekucja sądowa w Polsce*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2007, s. 275; M. Muliński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2011, s. 292; F. Zoll, M. Olczyk, M. Pecyna, *Ustawa o ochronie praw lokatorów*,

przedmiotu odnoszącej się właśnie do tych podstawowych zasad polskiego procesu cywilnego i prawa egzekucyjnego.

Rozdział 30 traktuje o spoczywającym na gminie obowiązku dostarczenia lokalu socjalnego, jeśli prawo do niego przyznane zostało w wyroku eksmisyjnym.

W rozdziale 31 autor przedstawił zagadnienie wykonania eksmisji dłużnika, któremu przyznane zostało prawo do lokalu socjalnego. Gmina po uzyskaniu informacji o przyznaniu przez sąd takiego uprawnienia ma obowiązek zaoferowania lokalu. Komornik winien wstrzymać się z eksmisją do tego czasu. Zdaniem autora w razie niewykonania obowiązku komornik na podstawie art. 2 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (dalej: u.k.s.e.) ma prawo nałożyć na gminę grzywnę za niewykonanie jego poleceń w toku egzekucji. Wykonanie eksmisji nie zależy od zawarcia przez gminę umowy najmu lokalu socjalnego z eksmitowanym. Wystarczy samo zaoferowanie mieszkania przez gminę. Komornik nie bada też, czy lokal socjalny spełnia warunki wynikające z przepisów ustawy o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy.

Rozdział 32 traktuje o prawie najemcy do domagania się od gminy, w tym na drodze postępowania sądowego, zaoferowania lokalu socjalnego i prawie właściciela do odszkodowania z tytułu braku możliwości wykonania wyroku eksmisyjnego z powodu niedostarczenia lokalu socjalnego.

W rozdziałach 33 i 34 autor przedstawia rozwiązania odnoszące się do wykonania eksmisji na podstawie art. 1046 k.p.c., w tym do lokalu lub pomieszczenia, do którego dłużnikowi przysługuje tytuł prawny.

Rozdziały 35–38 opisują eksmisję do pomieszczenia tymczasowego i przedstawiają pojęcie takiego lokalu. Z. Knypl uważa, że upływ wskazanego w art. 1046 § 4 k.p.c. sześciomiesięcznego okresu nie zwalnia

mieszkaniowym zasobie gminy oraz o zmianie Kodeksu cywilnego. Komentarz, Warszawa 2002, s. 189; J. Jankowski, *Przebieg postępowania egzekucyjnego, upadłościowego i układowego. Struktura postępowania w ujęciu dynamicznym*, Kraków 1999, s. 198 i n.; A. Marciniak, *Głosa do postanowienia SN z dnia 23 stycznia 1996 r.*, PS 1997, nr 3, s. 131; Z. Świeboda, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego*, cz. 2, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2001, s. 119, 420 i n.

gminy z obowiązku wskazania pomieszczenia tymczasowego dla dłużnika. Polemizuje w tym zakresie z poglądami wyrażanymi w literaturze⁴. Zdaniem autora gmina ma obowiązek przedstawienia pomieszczenia tymczasowego, a brak jego wskazania wstrzymuje dalsze czynności egzekucyjne komornika. Termin na wskazanie lokalu winien gminie wyznaczyć komornik na podstawie art. 2 ust. 5 u.k.s.e. Autor konstatuje, że dla skutecznego wykonania eksmisji do pomieszczenia tymczasowego konieczne jest określenie takiego lokalu przez gminę.

Rozdziały 39 i 40 odnoszą się do wskazania pomieszczenia tymczasowego przez wierzyciela. To rozwiązanie zwalnia gminę z obowiązku przedstawienia komornikowi takiego pomieszczenia. Zdaniem autora w sytuacji przedstawienia pomieszczenia tymczasowego przez wierzyciela komornik winien dokonać sprawdzenia, czy spełnia ono warunki przewidziane ustawą o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy. Nieco miejsca autor poświęcił też prawu wierzyciela do domagania się od gminy odszkodowania z tytułu niewskazania przez nią pomieszczenia tymczasowego.

Kolejne rozdziały (41–51) traktują o eksmisji z pomieszczenia tymczasowego po upływie okresu, na który zawarto umowę z dłużnikiem, oraz o eksmisji do noclegowni. Autor zwraca uwagę na konieczność legitymowania się przez wierzyciela nowym tytułem wykonawczym stwierdzającym obowiązek opuszczenia pomieszczenia tymczasowego i opowiada się równocześnie przeciwko dopuszczeniu eksmisji „na bruk” w jakiegokolwiek sytuacji faktycznej.

W rozdziale 52 autor zwraca uwagę na przepis art. 572 § 1 k.p.c. Według Z. Knypla na komorniku ciąży obowiązek przewidziany tym przepisem. Autor rozumie go w ten sposób, że w sytuacji, w której eksmisja dotyczy dzieci lub osób chorych psychicznie, komornik winien zawiadomić o tym właściwy sąd opiekuńczy.

Opracowanie nie byłoby pełne, gdyby nie odnosiło się także do eksmisji wykonywanej na podstawie art. 999 § 1 k.p.c. (rozdział 53). W tym

⁴ Por. A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2013, s. 1578 i n.

zakresie autor uważa, że do eksmisji na podstawie wskazanego przepisu dochodzi według zasad ogólnych wynikających z art. 1046 k.p.c.

W rozdziale 54 Z. Knypl opisał zakaz prowadzenia eksmisji w okresie zimowym. W kolejnych rozdziałach (55 i 56) przedstawił postępowanie komornika w odniesieniu do ruchomości znajdujących się w eksmitowanym lokalu oraz zwierząt. Wskazał też (rozdziały 57–61) na właściwość komornika, opłaty egzekucyjne w postępowaniu egzekucyjnym obejmującym eksmisję.

Rozdział 60 poświęcony jest projektowi poselskiemu ustawy zmieniającej ustawę o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy.

Recenzowane opracowanie całościowo przedstawia problematykę eksmisji, z odwołaniem się nie tylko do przepisów k.p.c., lecz także ustawy o ochronie praw lokatorów, postanowień Konstytucji i umów międzynarodowych, których Polska jest stroną. Te ostatnie przywoływane są często przez autora w odniesieniu do prawa każdej osoby do mieszkania traktowanego jako prawo człowieka. Z. Knypl dostrzega społeczny aspekt eksmisji, zwłaszcza po stronie eksmitowanego. Z tego punktu widzenia ocenia całe unormowanie tego zagadnienia w prawie polskim. Stąd też wynika przyjęta przez niego interpretacja niektórych przepisów (zwłaszcza dotyczących obowiązku gminy do dostarczenia lub wskazywania lokali socjalnych i pomieszczeń tymczasowych dla eksmitowanych). Monografia wpisuje się w tradycję wydawniczą Wydawnictwa Currenda, które w swojej historii opublikowało wiele materiałów poświęconych eksmisji. Jest to bowiem wyjątkowo bolesny problem społeczny rozpatrywany z perspektywy dłużnika. „Współwłaścicielem” tego problemu jest też wierzyciel, który ma ograniczoną możliwość wyegzekwowania swoich praw. Dla gminy eksmisja także stanowi wyzwanie, zarówno w kwestiach finansowych związanych z koniecznością dostarczenia lokali socjalnych i zapewnienia pomieszczeń tymczasowych, jak i zapobiegania zjawiskom patologicznym wśród eksmitowanych.

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej dla Komorników Sądowych

W dniach 26–27 maja 2015 r. odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa dla Komorników Sądowych w Mikołajkach. W spotkaniu wzięli udział komornicy z całej Polski, członkowie Krajowej Rady Komorniczej i przewodniczący rad izb komorniczych. Wykłady trwały dwa dni, a ich tematem były nadchodzące zmiany ustawy, problemy występujące w aktualnym stanie prawnym oraz międzynarodowe regulacje w odniesieniu do polskiego postępowania egzekucyjnego.

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego w egzekucji sądowej w świetle art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

Pierwszy wykład poprowadziła prof. Anna Wyrozumska na temat prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego w egzekucji sądowej w świetle art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Prof. Wyrozumska wskazała, że Rada Europy już jakiś czas temu podjęła prace nad ujednoliceniem i zdemokratyzowaniem postępowań egzekucyjnych, w czym znaczną rolę odgrywa jedna z najważniejszych regulacji, tj. Europejska konwencja praw człowieka.

Zalecenia wynikające z niniejszej konwencji oraz z licznych opinii wydawanych przez organy pomocnicze Rady Europejskiej są następujące: skuteczna egzekucja stanowi fundament państwa prawa, rzeczą zasadniczą jest zapewnienie zaufania opinii publicznej do władzy sądowniczej i jej autorytetu. Postępowanie egzekucyjne nie powinno być odraczane, chyba że w zakresie uregulowanym prawnie, wszelkie przypadki odroczenia powinny być przedmiotem sądowej kontroli. Funkcjonariusze przeprowadzający egzekucję nie powinni mieć prawa kwestionowania ani prawa zmiany orzeczeń sądowych. Egzekucja musi być sprawiedliwa, szybka, skuteczna, proporcjonalna. Wszystkie postępowania egzekucyjne winno się przeprowadzać w zgodzie z podstawowymi prawami i swobodami człowieka.

W Europejskiej konwencji praw człowieka znajduje się kilka artykułów, które mają ogromne znaczenie dla postępowania egzekucyjnego. Są to m.in.: art. 6 mówiący o prawie do rzetelnego procesu sądowego, art. 1 protokołu pierwszego do konwencji mówiący o prawie własności, prawie do niezakłóconego korzystania z własności oraz oczywiście art. 8, który chroni prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, korespondencji czy mieszkania. W ust. 2 konwencja podkreśla, że niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z praw wynikających z konwencji, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez prawo i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie. Konwencja zawiera niezbędne przesłanki, które pozwalają na wprowadzanie proporcjonalnego ograniczenia w korzystaniu z prawa. Są to: bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne, dobrobyt gospodarczy kraju, ochrona porządku, zapobieganie przestępstwom, ochrona zdrowia i moralności, a także ochrona praw i wolności innych osób.

Ostatnio stosunkowo istotnym problemem stała się możliwość zajęcia przez komornika sądowego kwot przyznanych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka z tytułu słusznego zadośćuczynienia, czyli tych kwot, które państwo ma obowiązek wypłacić za naruszenie ze strony władz państwowych konwencji. Sytuacja jest dosyć złożona, dlatego że

w istocie Europejski Trybunał Praw Człowieka nie ma kompetencji do tego, żeby orzec, iż takie zajęcie nie jest możliwe. Egzekucja orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest pozostawiona w gestii państw członkowskich, co nadzoruje Komitet Ministrów. Wykształciła się w związku z powyższym pewna praktyka sądów krajowych, która jest badana przez Komitet Ministrów. Jest ona różna w zależności od tego, czy długi związane są z naruszeniem dokonany przez państwo, czy też w innego typu sytuacjach; czy zajęcie następuje w związku z tym, że państwo egzekwuje swój dług, czy też zajęcie następuje w sytuacji egzekwowania długu z wniosku podmiotu indywidualnego. W przypadku egzekucji długu na rzecz państwa przyjmuje się, że nie można zajmować słusznego zadośćuczynienia. Jeżeli długi pozostają bez związku z naruszeniem i przynależą podmiotom prywatnym, to można zająć kwotę zadośćuczynienia.

Jak wskazała prelegentka, jeśli się przyjrzeć przepisom polskim w zakresie postępowania egzekucyjnego, to okazałoby się, że bardzo wiele z nich odzwierciedla standard Europejskiej konwencji praw człowieka.

Prawo wyboru komornika w świetle znowelizowanego art. 8 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji

Kolejny wykład dotyczył prawa wyboru komornika w świetle znowelizowanego art. 8 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (dalej: u.k.s.e.)¹, a poprowadzili go dr Grzegorz Julke oraz sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie Wiesław Grajdura. Niegdyś niemożliwe było dokonywanie wyboru komornika sądowego inaczej niż według właściwości ogólnej. Dopiero w 1997 r. wprowadzono art. 8 u.k.s.e. dający wierzycielowi możliwość złożenia wniosku do komornika o prowadzenie egzekucji na obszarze właściwości sądu apelacyjnego. Była to zupełna nowość, dzięki której wierzyciele nie byli przypisani do komorników właściwości miejscowej, ale mogli zacząć wybierać ich ze względu na ich skuteczność

¹ Ustawa z dnia 9 kwietnia 2015 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, Dz.U. 2015 r., poz. 624.

czy szybkość prowadzonego postępowania. W 2007 r. wprowadzono do ustawy nowelizację, w której art. 8 zezwalał na wybór komornika w całym kraju, co pozwoliło na zwiększenie konkurencyjności komorników i tym samym zaowocowało większą skutecznością postępowań egzekucyjnych. Jednakże aktualnie ustawodawca po analizie statystyk zauważył, że około 23% wszystkich spraw w Polsce wpłynęło do 11 kancelarii komorniczych. W związku z tym podjęto badania, z których wynikało, że wielość spraw nie jest skutkiem potencjału lokalnego, lecz możliwością korzystania ze swobodnego wyboru komornika. I tak jak wszystkie względy w poprzednich ustawach miały na celu poprawę skuteczności i szybkości postępowania, tak w aktualnym stanie prawnym nie do końca spełniane są założenia swobody wyboru komorników.

Sędzia Grajdura rozpoczął swoje rozważania od podkreślenia, że art. 8 u.k.s.e. jest wyjątkiem pośród ogólnych przepisów postępowania, w których ustawodawca jako zasadę stawia właściwość ogólną. Śledząc praktykę, można śmiało rzec, że to, co było wyjątkiem, staje się regułą. Spora liczba kancelarii ma sprawy niemalże wyłącznie z wyboru. Ustawodawca dostrzegł, że komornicy, realizując prawo wyboru, przyjmują wszystkie sprawy, co skutkuje występowaniem zaległości i coraz mniejszą skutecznością spraw. Doszło do koncentracji spraw w kilku kancelariach w Polsce, co jest ściśle powiązane właśnie ze spadkiem skuteczności w tych sprawach. Stąd też legislator postanowił wprowadzić do stanu prawnego zmiany, które ucieleśnia nadchodząca nowelizacja ustawy.

Zmiana art. 8 u.k.s.e. sprowadza się do nadania nowego brzmienia dotychczasowemu artykułowi i wprowadzenia dodatkowych ustępów. Ustęp 8a ogranicza się do zdefiniowania pojęcia zaległości (iloraz liczby spraw niezadowolonych do średniego miesięcznego wpływu w skali półrocznej) oraz nowego drugiego warunku, tj. skuteczności (stosunek procentowy dwóch wartości: liczby spraw zadowolonych przez wyegzekwowanie do liczby spraw wniesionych w ciągu jednego roku).

Jeżeli komornik sądowy nie spełni kryteriów przewidzianych w art. 8 u.k.s.e., to będzie obowiązany wydać postanowienie o odmowie przyjęcia nowych spraw spoza rewiru. Kryteria są następujące:

1. w zakresie prowadzonych postępowań zaległość przekracza 6 miesięcy,
2. wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczy 5000, skuteczność zaś w zakresie prowadzonych egzekucji w ubiegłym roku nie przekroczyła 35%,
3. wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczy 10 000 (licząc łącznie i z rewiru, i z wyboru).

Jakie konsekwencje poniósłby komornik, który nie zastosowałby się do powyższych przesłanek? Z punktu widzenia procedury cywilnej nie ma żadnych konsekwencji. Czynności dokonane w takich sprawach „ponad limit” będą skuteczne, ważne i nie ma podstaw do ich uchylenia. Jedyne skutki tego jest przewidziany w art. 75 u.k.s.e., tj. odpowiedzialność dyscyplinarna.

Udostępnianie informacji publicznej przez komornika sądowego

Kolejny wykład poprowadził prof. Mariusz Jabłoński. Prelegent wskazał, że coraz częściej komornicy czy też Krajowa Rada Komornicza otrzymują wnioski o udostępnienie informacji publicznej. Z punktu widzenia ustawy o dostępie do informacji publicznej każdy komornik jest podmiotem zobowiązanym do udostępniania informacji publicznej. Żeby zwrócić się z wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej, nie trzeba zachowywać żadnej formy, o ile z treści wniosku wynika, że chodzi o udostępnienie tego rodzaju informacji. Może to być e-mail bez podpisu. Komornik jest obowiązany odpowiedzieć na taki wniosek, w innym wypadku jest narażony na skargę na bezczynność. Nie należy jednak obawiać się tych wniosków, a jedynie wprowadzić element systemowości, czyli jeżeli wpływa e-mail, w którym wnioskodawca powołuje się na ustawę

o dostępie do informacji publicznej, należy na niego odpowiedzieć, o ile sprawa faktycznie dotyczy takiej informacji. Jeżeli komornik otrzyma tego rodzaju wniosek, powinien wprowadzić odpowiednią procedurę, zweryfikować, czy zapytanie dotyczy informacji publicznej, i wydać decyzję o odmowie bądź zawiadomić zwykłym pismem, że żądanie nie dotyczy informacji publicznej. Nie można jednak lekceważyć tych wniosków.

Europejskie tytuły wykonawcze

Tematykę europejskich tytułów wykonawczych, czyli kwestię związaną z wykonywaniem przez polskiego komornika aktów prawnych pochodzących z innych państw członkowskich Unii Europejskiej, przedstawiła prof. Monika Michalska-Marciniak. Jeżeli komornik otrzymuje wraz z wnioskiem akt prawny pochodzący z innego państwa, należy w pierwszej kolejności odpowiedzieć na pytanie, z jakiego kraju ten dokument pochodzi. Jeżeli dokument pochodzi z jednego z państw członkowskich UE, wtedy należy sięgnąć do ustawodawstwa unijnego, a dokładniej do rozporządzenia, które mówi o tym, jak należy stosować egzekucję w przypadku zagranicznych aktów prawnych. Jednakże należy być ostrożnym w sytuacji, kiedy tytuł wykonawczy pochodzi z Danii. Dania jest państwem UE, które często zgłasza zastrzeżenia do rozporządzeń i w którym nie wszystkie obowiązują. Jeżeli akt prawny pochodzi z innego państwa niż unijne, należy się zastanowić, czy Polska nie jest związana z tym krajem umową międzynarodową, która by regulowała kwestię egzekucji zagranicznych aktów prawnych. Z kolei jeżeli akt prawny pochodzi z państwa, które nie jest ani członkiem UE, ani nie zawarło z Polską umowy międzynarodowej, to pozostają ogólne zasady wykonywania tego typu aktów prawnych, uregulowanych w Kodeksie postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.).

Europejskie tytuły wykonawcze występują w trzech postaciach: orzeczenie sądowe, ugoda zawarta przed sądem i zatwierdzona przez sąd

oraz dokumenty urzędowe. Orzeczenia sądowe są wydawane na podstawie następujących rozporządzeń:

- rozporządzenie 805/2004 w sprawie utworzenia europejskiego tytułu wykonawczego dla roszczeń bezspornych,
- rozporządzenie 1896/2006 ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty,
- rozporządzenie 861/2007 ustanawiające europejskie postępowania w sprawie drobnych roszczeń,
- rozporządzenie 4/2009 w sprawie jurysdykcji i prawa właściwego uznawania i wykonywania orzeczeń i współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych,
- rozporządzenie 44/2001 – Bruksela I,
- rozporządzenie 1215/2012 – Bruksela Bis,
- rozporządzenie 606/2013 w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych.

W ramach UE możliwe jest otrzymanie orzeczenia podlegającego egzekucji, które zostało wydane w oparciu o któreś z powyższych rozporządzeń, choć ww. rozporządzenia nie regulują całego zakresu spraw, jakie mogą być poddane pod rozstrzygnięcia sądów. Jeżeli okaże się, że otrzymany akt prawny nie jest regulowany przez którekolwiek z powyższych rozporządzeń, wówczas należy powrócić do ogólnych zasad.

W styczniu 2015 r. weszła w życie nowelizacja dotycząca wykonywania aktów prawnych pochodzących z państw członkowskich UE. Nowelizacja dodała w części IV k.p.c. regulację dotyczącą uznawania i wykonywania niektórych orzeczeń sądów państw członkowskich (oraz ugód i dokumentów urzędowych). Cała istota zmiany sprowadza się do zasady automatycznej wykonalności orzeczeń objętych zakresem zastosowania ww. rozporządzeń. Oznacza to, że w stosunku do orzeczeń (ugód, dokumentów urzędowych) objętych jednym z rozporządzeń nie jest wymagane po 10 stycznia 2015 r. uzyskiwanie polskiej klauzuli wykonalności. Podstawą do wszczęcia i prowadzenia egzekucji jest to orzeczenie zaopatrzone (przeważnie) w zaświadczenie wydawane również przez

państwo pochodzenia. Ustawa nowelizująca nie zawiera żadnych przepisów przejściowych. Niezależnie od daty wydania orzeczenia czy sporządzenia dokumentu urzędowego wnioski egzekucyjne złożone po 10 stycznia 2015 r. na podstawie aktów prawnych wydanych przez państwo członkowskie UE na bazie jednego z rozporządzeń nie wymagają polskiej klauzuli wykonalności, a jedynie owego zaświadczenia.

Do każdego rozporządzenia jest dołączony formularz, który przewiduje, jak takie oświadczenie powinno być skonstruowane. Jest ono tak sporządzone, że zawiera wyciąg z orzeczenia, ugody czy dokumentu urzędowego, tak aby organ sądowy nie miał wątpliwości, jakie świadczenie podlega egzekucji.

Rozporządzenie Bruksela Bis zastąpiło co do zasady rozporządzenie 44/2001 – Bruksela I, które tym samym uchyliło. Tam, gdzie regulacje unijne wskazują na rozporządzenie 44/2001, należy odwoływać się do Brukseli Bis. Rozporządzenie to dotyczy ogólnie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych. Chociaż, co ważne, rozporządzenie 44/2001 (Bruksela I) ma nadal zastosowanie do orzeczeń, ugod czy dokumentów urzędowych wydanych przed dniem 10 stycznia 2015 r. oraz wydanych w postępowaniach wszczętych przed 10 stycznia 2015 r., np. wobec orzeczenia sądowego wydanego w postępowaniu wszczętym przed 10 maja 2015 r., niezależnie od daty wydania samego orzeczenia, będzie miało zastosowanie rozporządzenie 44/2001. A do takiego rozporządzenia jest niezbędna polska klauzula wykonalności, bo taki zabieg niegdyś przewidywały przepisy, które ustawa nowelizująca uchyliła.

Podstawową zasadą dotyczącą wszystkich dokumentów, orzeczeń, tytułów wykonawczych pochodzących z państw UE jest to, że podlegają one zawsze krajowi wykonania. Postępowanie egzekucyjne na ich podstawie prowadzi się według przepisów k.p.c. z pewnymi odrębnościami. Na przykład niezbędne będzie dostosowanie tytułu wykonawczego do polskiego, gdyż zagraniczny tytuł wykonawczy przewiduje środek egzekucyjny, którego państwo polskie nie zna. Kwestię tę rozstrzyga art. 1153¹⁶ k.p.c., przewidując, że w takiej sytuacji organ egzekucyjny

może wydać postanowienie w przedmiocie dostosowania bądź zwraca się do sądu o wydanie postanowienia w celu dostosowania. Ponadto pojawia się następny obowiązek doręczenia dłużnikowi dodatkowych dokumentów, którego standardowo nie ma. Jednakże jeżeli podstawą postępowania egzekucyjnego jest tytuł wydany przez państwo unijne objęty zastosowaniem rozporządzenia 1215/2012, dodatkowo wraz ze wszczęciem komornik będzie miał obowiązek doręczyć dłużnikowi zaświadczenie wystawione w państwie członkowskim UE, z którego pochodzi. Jest jeszcze kwestia tłumaczenia tytułów wykonawczych, które zostały sporządzone w języku państwa wydającego. W razie konieczności właściwy organ egzekucyjny może zażądać od wnioskodawcy tłumaczenia zaświadczenia (przez biegłego sądowego). Jeżeli dłużnik zażąda tłumaczenia tytułu wykonawczego na język, który rozumie, to komornik ogranicza egzekucję do środków zabezpieczających, a dalsze czynności egzekucyjne są dopuszczalne po doręczeniu tłumaczenia dłużnikowi.

Uchybienia organów egzekucyjnych w stosowaniu prawa

Następny wykład, który odbył się na konferencji w Mikołajkach, dotyczył uchybień organów egzekucyjnych i sądów egzekucyjnych w sprawach cywilnych w praktyce stosowania prawa, a poprowadzili go sędzia Andrzej Antkiewicz oraz sędzia Kamil Kazimierczak. Sędzia Antkiewicz oraz sędzia Kazimierczak ku przestrodze dokonali omówienia najczęściej napotykanych błędów, które pojawiają się w aktach egzekucyjnych, takich jak:

- komornicy mimo uchybień postępowania umarzają postępowania egzekucyjne ze względu na ich bezskuteczność (dla celów statystycznych), np. mimo nieaktualnego adresu dłużnika nie dążą do zweryfikowania aktualnego,
- komornicy często bagatelizują drobne wnioski, które nie przynoszą dużego dochodu, jak np. wniosek o przeprowadzenie egzekucji z ruchomości, gdyż pojazd dłużnika jest stary i mało wartościowy,

- komornicy pod koniec okresu sprawozdawczego sporządzali umorzenia z datą 30 czerwca, wysyłki dokonywali zaś we wrześniu,
- notorycznie zdarzają się wnioski z brakami formalnymi, a komornicy ich nie weryfikują i nie wzywają do usunięcia tychże braków, co też skutkuje bezskutecznością postępowania egzekucyjnego,
- komornicy zwracają się z zapytaniem do Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców, do naczelnika urzędu skarbowego czy też ZUS-u z zapytaniem o majątek dłużnika, bez zleconego przez wierzyciela poszukiwania majątku,
- zdarza się, że komornicy popełniają kardynalne błędy, jak wszczęcie i prowadzenie postępowania egzekucyjnego na podstawie orzeczenia sądu niezaopatrzonego w klauzulę wykonalności,
- komornik zamiast zajęcia udziałów dłużnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością dokonał zajęcia rachunku bankowego spółki,
- nagminnie komornicy dowiadują się w toku postępowania egzekucyjnego, iż nastąpiła cesja wierzytelności, z czym nic nie robią, postępowanie dalej jest prowadzone i nie żądają klauzuli wykonalności przeciwko nowemu wierzycielowi,
- masowo stwierdza się fikcyjne protokoły z czynności terenowych,
- wymierzone są opłaty za odnalezienie majątku po wyegzekwowaniu świadczenia,
- pobierane są opłaty za ustalenie majątku na podstawie dostępnych rejestrów, np. CEPiK, bez fizycznego odnalezienia ruchomości,
- brakuje reakcji na ogłoszenie upadłości, która to upadłość jest przesłanką zawieszenia postępowania egzekucyjnego z mocy prawa,
- następuje zajęcie rzeczy wyłączonych spod egzekucji bądź należących do egzekwującego wierzyciela (współwłasność w udziale),
- zdarza się, że komornicy obciążają kosztami stronę, mimo że w postępowaniu zabezpieczającym winno się ustalić jedynie koszty zabezpieczenia,
- ustala się 15-procentową opłatę od kwoty wpłaconej przez dłużnika bezpośrednio do rąk wierzyciela,

- komornicy, umarzając postępowanie z mocy prawa po roku (art. 823 k.p.c.), ustalają koszty na dzień wydania postanowienia, a nie – jak prawidłowo winno to wyglądać – po równym jednym roku; o ile problem jest mało rażący w przypadku złotych, o tyle w przypadku franków różnica kilku miesięcy od ustawowego terminu upływu jednego roku od wydania postanowienia może być pod kątem naliczania odsetek bardzo rażąca,
- pojawia się również problem opłaty za wprowadzenie w posiadanie nieruchomości, które jest mylone z eksmisją.

Egzekucja z praw udziałowych w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością

Profesor Andrzej Herbet poprowadził wykład na temat wszczęcia, przebiegu oraz sprzedaży egzekucji z udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Regulacja prawna w tejże materii jest dosyć skąpa, acz skomplikowana, i nie cieszy się popularnością w piśmiennictwie. Dopuszczalność skierowania egzekucji do praw udziałowych w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością jest bezsporna, wynika bezpośrednio z majątkowego charakteru tych praw.

Problem przedmiotu egzekucji nie jest całkowicie jednoznaczny. Można by zagadnienia związane z definiowaniem udziału i wynikające z tego problemy rozdzielić na 4 grupy.

Nie powinno budzić wątpliwości, że przedmiotem egzekucji może być i zazwyczaj jest **udział** jako całość, tj. prawo udziałowe, prawo członkowskie wspólnika rozumiane jako wiązka uprawnień wynikających z członkostwa w spółce. Są to prawa zarówno obligacyjne, jak i korporacyjne.

Mówiąc o udziałach spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, należy mieć na uwadze zróżnicowanie modeli tzw. udziałowego uczestnictwa w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. Tytułem uczestnictwa jest udział w kapitale, który może dzielić się na udziały o równej bądź nierównej wartości nominalnej. W związku z tym w pierwszym przypadku wspólnik może mieć więcej niż jeden udział w kapitale, a w konsekwencji

więcej niż jedno prawo udziałowe, w drugim zaś przypadku może mieć wyłącznie jeden udział. Z punktu widzenia przedmiotu egzekucji oznacza to, że w pierwszej z wymienionych sytuacji przedmiotem mogą być niektóre udziały zajęte, a w przypadku drugim – egzekucja musi objąć cały niepodzielny udział.

Udziały jako zbywalne prawo majątkowe mogą być przedmiotem wspólności zarówno łącznej, jak i ułamkowej.

Niezależnie od możliwości skierowania egzekucji do udziału bądź udziałów wspólnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością rozumianych jako całość przedmiotem egzekucji mogą być również poszczególne skonkretyzowane roszczenia wynikające dla wspólnika od spółki, np. roszczenie o wypłatę dywidendy.

Elektroniczna licytacja ruchomości

Kolejny wykład dotyczył elektronicznej licytacji ruchomości, a zagadnienie to przybliżył prof. Ireneusz Kunicki. Zostanie ono uregulowane w projektowanych art. od 879ⁱ do 879^u k.p.c. Elektroniczna licytacja będzie jedną z form licytacji ruchomości, gdyż nadal będzie aktualna dotychczasowa, tradycyjna licytacja. Do elektronicznej licytacji będą miały również zastosowanie art. od 864 do 879 k.p.c., chociaż te przepisy także zostaną nieco zmienione.

Przepisy na temat elektronicznej licytacji w egzekucji będą dotyczyły licytacji w egzekucji z ruchomości, ale również w egzekucji z innych wierzytelności i innych praw majątkowych. Zastosowanie będą miały także wobec sprzedaży nieruchomości w uproszczonej egzekucji z nieruchomości.

Na zakres zastosowania elektronicznej licytacji ma wpływ art. 867 k.p.c. Sprzedaży licytacyjnej będą podlegały ruchomości, do których inny rodzaj sprzedaży nie miał zastosowania, albo ruchomości, które nie zostały sprzedane przy zastosowaniu innego rodzaju sprzedaży. Szczególne sposoby sprzedaży będą miały pierwszeństwo przed sprzedażą licytacyjną (elektroniczną), nawet wtedy gdy wierzyciel już we wniosku o wszczęcie

egzekucji zamieści wniosek o sprzedaż ruchomości w formie elektronicznej. Wniosek o sprzedaż ruchomości w formie licytacji elektronicznej wyłączy jedynie dopuszczalność przeprowadzenia licytacji tradycyjnej, ale nie wyłączy szczególnych rodzajów sprzedaży.

Projektowane przepisy nie zezwalają komornikowi na odmowę przeprowadzenia licytacji elektronicznej, jeżeli wierzyciel złoży odpowiedni wniosek. Dopuszczalność zastosowania licytacji elektronicznej będzie zależała od złożenia przez wierzyciela wniosku. Wyboru tego nie pozostawiono komornikowi. Wniosek o dokonanie tego rodzaju sprzedaży powinien zostać skonkretyzowany *expressis verbis*. Jeżeli nie będzie konkretnego wyszczególnienia, że chodzi o licytację elektroniczną, komornik przeprowadzi licytację tradycyjną. Końcowy moment złożenia wniosku przez wierzyciela będzie uregulowany w art. 879³ k.p.c., tj. w pierwszym rzędzie wniosek będzie podlegał złożeniu przed wyznaczeniem pierwszego terminu licytacji. Jeżeli pierwszy termin licytacji zostanie wyznaczony, wniosek o wyznaczenie elektronicznej licytacji będzie niedopuszczalny. Jeżeli termin pierwszej licytacji nie dojdzie do skutku, to złożony wniosek o elektroniczną licytację nie będzie podstawą do jej przeprowadzenia. Konieczne będzie złożenie w odpowiednim czasie wniosku o wyznaczenie terminu drugiej licytacji w formie elektronicznej. Taki wniosek wierzyciel może złożyć w ciągu 2 tygodni od otrzymania zawiadomienia, że pierwsza licytacja nie doszła do skutku. Jeżeli wierzycieli jest kilku, wystarczy, że wniosek o licytację elektroniczną złoży jeden z nich, przy bierności innych wierzycieli. Licytacja odbędzie się w formie elektronicznej. Jeżeli wierzyciele złożą wnioski różnej treści, to w przypadku pierwszej licytacji będzie przeprowadzona licytacja w formie elektronicznej. W wypadku terminu drugiej licytacji będzie decydowała kolejność złożenia wniosków. Jeżeli wierzyciele złożą różne wnioski równocześnie, pierwszeństwo ma wniosek o licytację w formie elektronicznej.

Zgodnie z art. 879² zd. 2 k.p.c. w razie złożenia wniosku komornik oddaje zajęte ruchomości pod dozór innej osobie niż dłużnik.

Jest to czynność obligatoryjna. Jeżeli jednak koszty dozoru będą zbyt wysokie, komornik będzie mógł przeprowadzić licytację z wolnej ręki. Jeżeli komornik nie odda danej rzeczy pod dozór, nie stanowi to przeszkody do przeprowadzenia licytacji elektronicznej. Może jednak wywołać odpowiedzialność odszkodowawczą komornika, jeżeli w następstwie tego zaniechania wystąpi szkoda.

Obwieszczenie winno być dokonane w dwóch formach: w formie tradycyjnej oraz przez zamieszczenie w systemie teleinformatycznym. Treść obwieszczenia o licytacji elektronicznej będzie określał projektowany art. 879⁴ k.p.c., niezależnie od tego, w jakiej formie obwieszczenie będzie dokonywane. Pomiedzy ogłoszeniem o licytacji a terminem licytacji winien upłynąć termin minimum jednego tygodnia do chwili jej rozpoczęcia.

Chwile rozpoczęcia i zakończenia licytacji elektronicznej powinny być określone w obwieszczeniu z dokładnością co do minuty. Czas trwania licytacji winien wynosić 7 dni, a zakończenie przypadać w godzinach urzędowania sądu rejonowego, przy którym działa komornik. Z chwilą rozpoczęcia licytacji będzie rozpoczynał się przetarg.

Komornik płatnikiem podatków

Profesor Marek Kalinowski poprowadził wykład na temat odpowiedzialności komornika jako płatnika podatków oraz jego uprawnienia do zwrotu nadpłaty podatku. W myśl art. 8 Ordynacji podatkowej płatnik jest osobą zobowiązaną do obliczenia podatku, pobrania podatku od podatnika i wpłacenia podatku we właściwym terminie na rachunek organu podatkowego. Czynności te zaliczane są do czynności materialno-rachunkowych. Płatnik powinien wykonać obowiązki z art. 8 Ordynacji podatkowej, jeżeli jednak tego nie robi, to zgodnie z art. 30 Ordynacji podatkowej ponosi odpowiedzialność.

Przesłanki ponoszenia odpowiedzialności przez płatnika reguluje ww. przepis, w związku z czym komornik będzie odpowiadał za niepobranie podatku bądź za niewpłacenie go we właściwym terminie orga-

nowi podatkowemu. Niewykonanie obowiązku pobrania podatku może zależeć od działań samego płatnika, jak też podatnika. Odpowiedzialność płatnika jest osobista, z całego jego majątku, również majątku wspólnego z małżonkiem. Płatnik może uwolnić się od odpowiedzialności w wypadku, gdy niepobranie podatku nastąpiło z winy podatnika. Jeżeli nie zostaną spełnione obowiązki, organ podatkowy wszczyna postępowanie i dochodzi, z czyjej winy nie dopełniono tegoż obowiązku.

Decyzja o odpowiedzialności płatnika jest podstawą dochodzenia od niego w drodze egzekucji należnej kwoty wynikającej z decyzji. To, że płatnik na podstawie decyzji wydanej przez organ podatkowy musiał ponieść ciężar finansowy, nie oznacza, iż ten ciężar będzie na nim faktycznie spoczywał. Płatnik może na drodze postępowania cywilnego dochodzić orzeczenia na jego rzecz kwoty uiszczonej za podatnika.

Trybunał Sprawiedliwości w orzeczeniu z dnia 26 marca 2015 r. wskazał, że w istocie komornik jest płatnikiem, można ustanowić jego odpowiedzialność za podatek niepobrany, lecz tylko wtedy, gdy komornik sądowy faktycznie ma wszelkie instrumenty prawne w celu wypełnienia tego obowiązku. Trybunał Sprawiedliwości powołał się na unijną zasadę proporcjonalności. Według niej państwa mogą stosować regulacje o charakterze sankcyjnym, ale tylko w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do zapewnienia skuteczności prawa unijnego. Wobec powyższego Trybunał stwierdził, że nie można uznać za proporcjonalne przepisów, w których przypisano by komornikowi odpowiedzialność za zachowania, jakich nie można mu przypisać osobiście. Wobec tego komornik ma ponosić odpowiedzialność za własne działania bądź zaniechania. Orzeczenie to w porównaniu z przesłankami z art. 30 Ordynacji podatkowej znacznie rozszerza możliwości obrony komornika sądowego. Nie musi on wykazywać winy podatnika, a wystarczy, że niewykonanie obowiązków płatnika nastąpiło z przyczyn nieależących po jego stronie, przykładowo dlatego, że nie mógł uzyskać stosownych informacji koniecznych do ustalenia prawidłowego stanu faktycznego, czy też ze względu na to, że sąd nie przekazał mu stosownej kwoty podatku w terminie.

Co powinien uczynić komornik w praktyce, by uchronić się od zarzutu, że to z jego winy nie wypełniono obowiązków? W pierwszej kolejności komornik ustala podatek. By mógł tego dokonać, niezbędne jest określenie, czy w ogóle dana czynność podlega opodatkowaniu. Aby to ustalić, muszą być spełnione dwie przesłanki, tj. sprzedaż, która będzie dokonywana, zostanie przypisana osobie, która działa w charakterze podatnika, oraz fakt, że sama czynność podlega opodatkowaniu. Powyższe dwie przesłanki można ustalić w sposób formalny, tj. poprzez sprawdzenie, czy dana osoba jest zarejestrowana jako podatnik od towarów i usług, bądź poprzez zapytanie bezpośrednio do dłużnika. Jeżeli chodzi o opodatkowanie czynności, art. 5 Ordynacji podatkowej mówi, że opodatkowaniu podlegają odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług.

Komornik jest płatnikiem wyłącznie w zakresie art. 18 Ordynacji podatkowej, tj. w stosunku do czynności polegającej na dostawie wykonywanej w trybie egzekucji towarów będących własnością dłużnika bądź posiadanych przez niego z naruszeniem obowiązujących przepisów. Towarami są rzeczy ruchome oraz nieruchomości, a także różne postacie energii. Sprawa jest skomplikowana w przypadku użytkowania wieczystego czy różnych spółdzielczych praw. Prawa te nie są rzeczami, lecz ich ustanowienie oraz zbycie stanowią dostawę towarów, choć poglądy doktryny coraz częściej przeczą tej tezie.

Komornik sądowy będzie musiał sprawdzić, czy przypadkiem zajęte rzeczy nie podlegają zwolnieniu od podatku. Ustalając to, komornik nie musi przykładać tak dużej wagi w porównaniu z poprzednimi informacjami. Jeżeli komornik nie uzyska informacji, czy rzeczy faktycznie są zwolnione od podatku, należy uznać, że nie są. Rzeczy ruchome są zwolnione od podatku, gdy spełniono dwa warunki łącznie: towar w momencie nabycia go przez podatnika musiał być nabyty na cele działalności zwolnionej od podatku oraz podatnikowi nie przysługuje prawo do odliczenia podatku naliczonego.

Jeżeli chodzi o egzekucję z nieruchomości z terenów budowlanych, to warto pamiętać, że od podatku zwolnione są tereny niezabudowane, któ-

re nie są terenami budowlanymi. Sam komornik powinien dokonać odpowiednich ustaleń, tj. sprawdzić czy teren spełnia przesłanki terenu budowlanego. Dane te komornik może uzyskać od odpowiednich organów, geodezyjnych, gminy itp.

Konferencja w Mikołajkach miała duże znaczenie pod kątem nie tylko naukowo-informacyjnym, lecz także towarzyskim. Komornicy sądowi z całej Polski mieli rzadką okazję spotkać się w jednym miejscu, porozmawiać o swych wątpliwościach zawodowych związanych z decyzjami sędziów, rozstrzygających w każdym zakresie w przedmiocie postępowania egzekucyjnego.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 99 zł brutto

Zenon Knypl, Zbigniew Merchel

Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji

Wydanie V

Stan prawny na dzień
1 kwietnia 2015 roku

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

74,25 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

 CURRENDA

Oddajemy
do rąk Czytelników
piąte wydanie
komentarza
z nadzieją, że ułatwi
on wykładnię
i stosowanie
przepisów ustawy.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 59,90 zł brutto

Elektronizacja sądowego postępowania egzekucyjnego w Polsce

Andrzej Marciniak
redakcja naukowa

W abonamencie
książkowym

TANIEJ

44,93 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

Książka skierowana
do osób, które
chcą się odnaleźć
w nowoczesnych,
z informatyzowanych
konstrukcjach
postępowania
egzekucyjnego.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 49 zł brutto

PRZEPISY DLA KOMORNIKÓW

Wybór przepisów
(k.p.c. i u.k.s.e.)
Stan prawny na dzień 4 marca 2015 roku

TOM I

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

36,75 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

Tom I składa się z k.p.c. i u.k.s.e.,
tom II zawiera przepisy wykonawcze.
Stan prawny na dzień 4 marca 2015 r.

PRZEPISY DLA KOMORNIKÓW

Wybór przepisów
(k.p.c. i u.k.s.e.)
Stan prawny na dzień 4 marca 2015 roku

TOM II

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa
Currenda można
zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 7/2015

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75/76
faks: +48 58 550 38 75 w. 26
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl